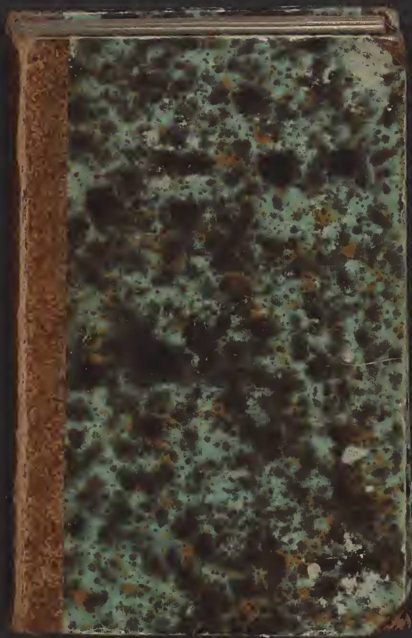
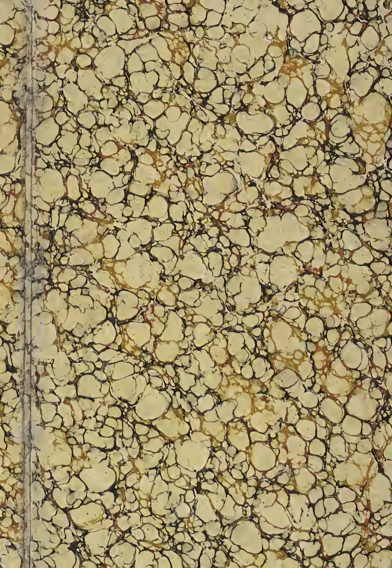

Baron
FRIDER. WILH. HASTFERS
Hugleidingar og alit,
Um Stiptan,
Løgun og Medhøndlan
eins veltilbwins
Schæfferies,
edur
Gagnligrar
Sauda Tyngunar,
og
Fiaar Afla
at Jißlandi.

(Efter þess Konungl. Cammer-Collegii Befaling.)

Prentad i Kaupmanna Høfn
Arid M. DCC. LXI.

GUD
lauti
Jislandi
gaunga
Vel.

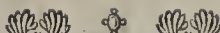
Hinn Fyrsti Capituli.

§. 1.

Inngangur.

Eptir Naadugri Skipan þess Konunglega Rentu-Cammer-Collegii, er lytid Verk þetta utgefid til Almugans Gagnsemdar i Islandi. Þetta er eitt nytt Teikn þeirrar storu Naadar og Fødurligrar Ummhyggiu, sem Konglig Hatign ber fyrir Landsins Uppreisn. Er sa nockur Islandz Innbyggiara, sem ei megi þeckia og reyndar vidkannast þær storu Kongsins Naadar Velgiørdir, hverjar eina Tyd eptir adra vid þa frammkoma? Allra þeirra Hiørtu eru full med allraundirdanigasta Þacklæti og Vidurkenningu: Konginum, og þvi Konungliga Huse oska þeir daglega Blessunar: Alla

 Kon-

Kongsins trua Undirsaata, og sina Samborgara keppast þeir vid at yfirgaunga i Losgiørd, Prys og þacklæti vid þeirra mikla Einvalldz Konung: Þeirra Orda Tiltæki er ad vysu einfalldlegt, enn þo velmeint: þeirra þacklætis Ræda er ad sønnu ei svo snillilig; samt er hun full Fromleika og Hreinlyndis: Jaa! i einu Ordi: þeirra Kongur, Hanns Lyf og lucku-sælasta Velgeingni, med Rykianna Blomgan undir **Friderichs hins Fimta** Allranaadigustu og milldustu Stiornan, er þeirra Hiartans Lyst, og hærsta Gledi.

Hvad nu vidvykur Schæfferienu (*), sem og fiaarflans Endurboot a Islandi; þa hefur Konglig Haatign, med storum Uppaakostnade laatid mig stipta eitt Schæfferie (Sauda tyngan) aa Vatni i Gullbryngu Syslu; so ad Landsins Inbyggendur kynnu ei alleinasta ad faa þadan gooda og þienanliga Hrwta, til at bæta, bædi Fie þeirra og ullu; helldur og einnin at sierhver, þar i Landinu, mætti, fyrir þessa ysrid nytsømu Stiptan (sem framar horfir til Landsins, helldur enn Sialfs Kongsins Gagns og Gooda), læra af Reynslunni, Maata og Adferd til hins sama. Lesandinn ma vera fullviss umm, at Islande er hier med skien su Lucka og Gagnsemd, sem mørg ønnur Lønd hafa leingi oskat sier, og eigi feingit: þui slikt er ei þar i innifalit, at hafa Skrif og Bækur, hlio odandi þar

umm,

(*) Schæfferie maa full-vel kallast Sauda-Tyngan.

umm, bædi hvernin Fied egi at uppdryfast og forbetrast; nema þvi ad eins Menn hafi og so Tækifæri, at læra soddan af Reynslunni: Og er þess Stiptan so ai sig komin, at eitt Land fær aldeilis eingu þar i til vegar komit, nema þar sie uppriett eitt Stamm-Schæfferie; Enn til at setia soddan i Stand, þarf bædi Peckingu og Reynslu.

§. 2.

Schefferie kunna at uppriettast a Jislandi.

Jeg sleppi hier, at reka þa til baka, sem hallda at Landit liggi undir þvi Climate hvar ullin kunni omoguliga at batna; og þar fyrir sie þat ei-þienaulegt til Vidurhallds þessu gooda Fie. Vel er þad, ad reinslaunet uppa mýna sýdu, þo vil eg til frekari Styrkingar Mali minu setia þetta eptirfylgiandi:

1.) Hvad Ullar Giædin ahrærir, þa hefur Loptid þar i eingva Samverkan; helldur koma þau þar af, at Menn hafi Vit ai, at bæta þau hvad eptir annat, fyrir, edur vid Generationirnar (Frammtyngunina), hvad ed kallast at uppdryfa Fied. J þessu er og so Hrwtanna Ullargiædi eigi all-lytil Orsøk; þvi ullin ai Lømbunum lagar sig alltyd eptir Ullu Hrwtsins, enn ei ærinnar.

2.) Kennir Reynslan þat, at þegar Saudur nockur er fluttur i eitt hvert framandi Plaatz, skemmest þo ei hanns Ull, eptir þess Asigkomulagi; helldur er hwn alltyd hin sama; nema hann fai verra Foodur enn hann vanist hefur: Og þegar so tilber, þa gef eg vel eptir at

 Ullin

Ullin spilliſt: En þetta er ei at ottaſt i Islandi, hvar ed finnaſt hin beſtu Hagbeitar Lönd.

3.) Er þeſs at giæta: at lyka ſem Lambanna Ull lagaſt eptir Hrwtſins Ullu, ſo huegiaſt og Lömbin, i Tilliti til Foodurſins, eptir Moodurinnar Nattwru: þat er: Soddan Foodur, og ſama Lauds Elima, ſem Moodirin getur þolad, og er von vid, þad ſama er og Lömbunum þienanligt. Þetta kennir ſo vel Reynſlan, ſem og nattwrlig Skynſemi; þar ed þeſſara ſem allra annara Skepna Fooſtur (ſom öllum er angliosſt) næriſt i Moodur-lyfi, af hennar Vökva, og ſydan uppfoſtraſt af Miool hinnar ſömu. Þar fyrir, þegar þær Islendſku ær þryfaſt vel i Haganum, kemur og hid ſama framm vid Lömbin; jafn-vel þott þeirra ull ſie nærſta olyk ærinnar.

§. 3.

Mismunur a groofri og Uppdrifinni Ullu.

Jeg vil ei neita þvi Gagni, ſem haft kann at verda af þeirri Islendſku Ullu, þar ed hun hefur verit unnin, i ſo mörg aur, til almennrar Hondlunar. Hitt veit eg, at gaumgiæfi Menn þetta innvirduligar, þa ſkulu þeir verda þeſs varir, at Island hefur af ſinni groofu ullu minna Gagn, enn margur hyggur; Og at Innbyggendurnir tapa ſannarliga a þeirra Puls leſt, er þeir hingad til hafa af Ullinni unnit: Sömuleidis; at ſala þeirrar ounnu grofu Ullar til Kaupmannanna, eingvanvegin borgar þann Koſtnad, ſem aurliga giöriſt upp-a Fienadarins Uppheldi: Þar þvert i moti, finnur Madur merkjanliga ſtærra Gagn af þeirri godu uppdrifnu Ullu. Alleinaſta þurfa Menn at yfirvega, at öll Islendſk Ull er full af Toge. Vera kann þat til, at einn Islendſkur

Saud-

Saudur gefi af sier tvo edur þriw Pund Ullar; enn takist Togit frá, hafa Menn almenniliga ei meira eptir, enn tvo þridjunga Vigtar, sem synist Ull vera, og unnid verdur. Þvi jafnvel þo Toged sie miogso þwngt; geta Menn þo ei nytt sier þat, svo vel sem hreina Ull. Þar i moti, er Ullin á þvi uppdrifna Fie, aldeilis Toglaus; og þar fyrir liettist hwn ei, þegar hun er adskilin; helldur verda þar hin somu Tvo, edur þriw Pund hreinnrar Ullar, sem vinnast kunna.

Hier ad auk er þat ollum Kunnigt, at Smaabandit i Islandi; so sem Hwvur, Peisur og Sockar, er, eptir Vorunnar Giædum, betur borgat, enn þat grofa Pwlsles; og, at su besta Vara mai tilbwast af þeirri bestu Ull, hver ed skiljast hlytur frai þeirri slæmu, bædi med Erfidi og Tyma Spillir. Hier af fylgir omootmælanliga, at Menn meiga vænta sier, at hafa bædi meiri og betri Vorur af þeirri upp-drifnu Ull, sem bædi er betri og hreinni enn sw Islendska, og verdur einnig med minna omaki adskilin, hvar af og so fylgir stærra Gagn, helldur enn væntanligt er, ef Menn vinna Vorur synar af hinni slæmu Ullunni. Þessar tvær Hofudgagnsemdir skarta þvi betur i augnm Manna, þai þeir geta notid þeirrar Lucku, at fai til sins Fiar og Ullar Forbetrunar, þa Hrwta, sem bædi hafa gooda og mikla Ull; þar ed Menn, med Uppdrifningunni kunna einnin at giora Ullina meiri; so at þeir þar fyrir gefi meiri Ull af sier, enn hinir Islendsku Saudir.

Vid Fiarins Uppdrifning hefur Madur og Prysinn, sem sw gooda Ull forþienar framm yfir þa grofu almenniliga, fyrir aisettning. Eg þori ei at verdleggia þa somu: enn þat er væntanligt, at Seliendur og Kaupendur komi sier saman, um Prysinn, eptir Ullarinnar Giædum: og þai Madur rymiliga alyktar, at sw uppdrifna Ull er, ad minnsta Koste, tvofalldt betri, enn su Islendska; so kann madur vyst at vænta sier, at fai hana twofalldt betur borgada. Hier bydst eg vid þeim almenni-

menniligu Motmælum, sem þeir Høndlandi ai Íslandi, eru vanir at brwka, i Tilliti til þeirrar Girndar, sem framandi Þiodir hafa feingid, til at fai hid grofa Íslendska Pulsles, og þess abata, sem þeim Høndlande þar af hlotnast, so leingi, sem þeir fai betur wtkomid því groofa, enn fyna Goodße; Nefniliga; at Høndlnnin taki merkiligann Skada, ef bannat er at vinna hid groofa Pwls les.

Enn med því, þat er deginum liosara, og af skynsømum Íslands Bændum anægianliga wtreiknat og bevysat, at Almwginn og allir þeir, sem vinna groft Pwls les, tapa sannarliga vid þat sama, og meiga eydilegiast; svo at þessi Skadi nær til allra Landsins Innbyggiara: Þai helld eg, at myn Bevysing sie af meira Virdi, enn Girnd framandi Þioda eptir þeirri grofu Íslendsku Ullarvøru. Enn skylldu nu framandi Þiodir ovmwnsthyanlega eiga at fai hid groofa Pwls-Goodß; þai giæti þat og so sked af þeirri uppdrifnu Ull; so at til Socka og Sioovetlinga kynni at brwkast su Ull, sem er ai Ovidi og Lærum Fiairins: hver ed alltid er so god, sem su, af hverri þessi grofa Vara nw umm Stundir unnin er. Hier fyrir utan getur Uppdrifningin alldrei komist so langt, at eigi finnist þau Plaß, sem til hennar eru ohentanlig, so sem vid. Siaivar Sydnna, hvar Innbyggendurnir hliota at hafa hid grofa Fie.

Enn þo Menn villdu nu koma þessari Uppdrifningu allstadar i Verk, þai yrdi hwn eigi so fliott fullkomin; þar ed ai øllum Bænum, finnst, ad nockruleiti Íslendskir, og ad nockru leiti Under-Generations Saudir; hverra Ull þai kynni at vinnast til þess grofa Pwls Godß, ef nockrir sæi sig þar med skadlausa. Enn hier af kynnu Menn fai Orsøk at spyrja, hvert Ísland hefdi ei adrar Vorur at selja, og hvert þetta Pwls-les giordi alleinaska Landsins Vorur Girnilegar utanlands?

Enn hvad stor abati þat yrdi fyrir þær upprettudu Klæda- og Toy-Fabriqver i Íslandi, at fai þessa uppdrifnu

drifnu Ull, er nockud, sem eg helld, hveriumm heilvita Manni audsært vera: Og þegar madur setur sier fyrir Sionir þau almennu Nytsemd af Fabriquernes Vexti og Blooma frammvegis; þa fylgir þar af, at sier-hver leg-di hina mestu Umhyggiu og Kostgiæfni a, at koma Fiar-Aflanum, sem fliotast, i betra Stand.

§. 4.

Uppdrifid Fie verdur og brukad til Hondlunarennar.

Þat hefur leingi so tilgeingit, at þa Menn hafa viljad upprietta nockud Nytt, hefur þat sama giarnan haft syna Motmælendur. Þvi þegar so anstendst, mau þat heita svo, at menn sieu hræddir fyrir hveriu blaktandi Lauf-bladi.

Þessa Inn-riettingu hefur einnig borit adsama Brunni; Þvi geti Menn ei annat ad henni fundit, þau heitir þat: Ef Schefferiet lukkast a Islandi, þa verdur eingu slatrad; Kiotid missa menn; og þat er verra a þeim uppdrifnu Saudum, enn hinum Islendsku: og, hver veit, nema þeir syndist, sem kolludu þat eitrad og oheilnæmt. Soddan heimsknlegir og fraleitir Hleyp-doomar heyrast osialldan; sierdeilis hiai þeim, hverra sier legasta Idni og a-stundan er, at finna sitt ad hveriu; Og ef ei fyrir adra Orsok, þa at þocknast Vinum synum, og syna Maundom sinn, hvern þeir meina þar i inni-falinn. Nu synist mier eigi verdt, at tefia mig vid, at reka til Baka þvætting þenna; vil helldur sannfæra þann einfallda Almuga, og burttaka fra honum allann Otta, er kynni at hindra hann i Astundan Erfid-is þessa, og setia honum fyrir sionir, at Ullar Batinn geti omoguliga spillt Kiotinu; þvi Reynslan kennir, at

þvi Ullar betri sem Sandurinn er, þess betra er og at honum Kiøtid.

Enn so sem þat Spanska og Engelska Sauda Kiøt yfirgeingur hid Islendska, bædi ad Feiti og Giædum, og þat uppdrifna Fie i Islandi, er allt eins feitt og heilnæmt, sem þat groosa og gamla; þa synist mier fraleitt at hallda þad, at Kiøtid af þessu nyaflada Fie sie i nockru verra til Høndlunarinnar. Ei kunna Menn helldur at bera þat fyrir sig, at þetta Fie sie smærra, enn þat Islandska; þvi þat er þvert a mot, miklu stærra. Sie nu Kiøtid þar fyrir betra, og Saudirnir stærri, virdast mier greind Motmæli so liettvæg, at Vanan og Reynslan geti rekit þau til baka. Þvi er þetta minn Þanki, at giøri Uppdrifningen Fied eingvu megra, nie Kippi wr þvi Vexti, so þad jafnvel sie stærra, helldur enn sialft hid Islendska; Þa er eg viss unum, at Kiøt-Tunnan fyllist fliotara: Skedur so Høndluninni hier vid abati, enn Skadi einginn; Til frekari Stadfesin, kann eg þat med Sanni at segia; at þeir hinu wtlendsku Hrwtar, sem koma til Islands, eru þar laugt um sterkari og lysflegri, heldur enn þar sem þeir voru uppaldir: Þvi synist otilheyriligt at alyta þenna Afla fyrir Onytiu; og þat þvert i moti Reynslunni.

§. 5.

Schæfferiet a Vatni er sem Grundvøllur, til annarra.

Þegar einhver ny Innrietting er stiptud fyrir utan avnæganlegann Gr..ndvøll, stendur su sama a veikum Fotum, og fyrri enn hun hefur feingit sinn haulsa Bloma, er henni Fall-bwit. At vilja byria Fiarboot i nockru Landi, og stipta eigi undir eins Stamm-Schæfferi (Sauda

(Sanda Tyngunnariunar Undirstøsu), er hit sama, sem at byggia Hws sitt a Sandi: Pvi Grund-vøllurinn Verks þessa er eitt vel tillagad Stamm-Schæfferi. Umm þetta kunna eptirfylgiandi Høfud-Greinir gefa eina og adra Upplysingu: Po mun Reynslan framinvegis syna þa, ar fra ari, þegar Hlut-ad-eigendurnir komast ad Raun umm þat, hvad illa þeir være farnir, ef Konunglig Haitign hefdi ei lætid i Upphafi Allranadigast stipta Stamm-Schæfferiid a Vatni.

Ásetningurinn vid Stiptan nockurs Stamm-Schæfferies er sa hinn Fyrsti: at Landit megi fra þvi sama fa þienanliga Hrwta, til tiedrar Uppdrifningar: Pvi nærst, at Vidkomendur læri af Reynslunni rietta Adferd til hennar. Og, i þridia Lagi, at madur fra Stamm-Schæfferienu kunni at fa og setia i Stand alla þienanlega Hluti, sem wthiemtast til eins Skæfferies Friosgunar i einhveriu Landi.

Nu maiske nockur faivys Madur leggi hetta a lietta Vog, enn falli þo uppa adra þanka, þegar hann verdur þess varr, hversu ætlan hanns og þanki hefur gabbad hann, og hanns uppdrifna Fie tekur at wrkynjast; sier sier helldur eingra Boota von, nema hann nioti Hialpar fra Stamme-Schefferienu; þa sier madur hid fyrsta þess sierdeilis storu Nytsemd, þegar hann Vonnum bradara fær Ullina uppdrifna; lætandi so Stamme-Schæfferiet alleina stiorna og hafa Ummsorgun fyrir þeim naudsynlegu Hlutum; þar ed hann (ad þessu undanfelldu) og væri eckert Stamme-Schæfferie vid Hendina, kynni eigi at fa þienanliga Hrwta; og jafnvel þott hann feingi þa, hindradist hann samt i Uppdrifningunni, og vissi eigi meir enn annar blindur madur, hvert hann geingi framm edur til baka; hvar af fylgdi, at hann giørdi storann Uppakostnad, sem annathvert yrdi til lytils, edur einskyns Gagns; So at þa honum syndist Verkid vera komit vel a Veg, fielli þat ad skommu Bragdi i Grunn nidur. Umm þetta kann sierhver riettsinnadur

ur og reyndur Patriot i Norvegi best Vitni bera; þvi jafnvel þott þeir Nordsku, med storri Stundan og Uppakostnadi, utvegi sier ærliga gooda Hrwta fra Englandi, til at uppdryfa Fie sitt, klaga þeir þo storliga yfir at Fied urkyniest; hvad ei getur helldur ödruvysi skied, medan þeir hafa eckert Stamme-Schæfferie. Ja! og hvad meira er, at England sialft, sem hefur bædi so gott Fie og Ull, ma þo allt til þessarar Tydar, merkia hina stærstu Torvelldni i þvi, at hallda Schæfferienn vid hina somu Hefd og Magt; og veldur þad þvi, at þa þeir Engelsku byriudu at forbetra Fie sitt; þa visse einginn at inrietta Stamm-Schæfferied; af þvi orsakast þeim (sem adur er sagt) stor ohendtugleiki, og hliota þvi med miklum Kostnadi, at utvega Hrwta fra Spania, til at hallda sinn Schæfferie vid Magt, so fliott, sem þeir verda þess varir, ad Fied tekur at urkyniast.

§. 6.

Reglur til Uppdryfningarinnar Frammgangs i Syslunum.

Til þess, at Uppdrifningen verdi frammgeing i Syslunum, yfir heila Landit, synist Mier naudsynlegt, at giæta þess, at Madur soleidis taki þa somu fyrir sig, at hun gangi, (so sem Menn plaga at segia) fra Mid-Punctinum, ad hinum ytsta Hryng: so madur byrie fyrst uppdrifninguna i nærsta Plaitzinn, umhverfis Stamm-Schæfferiet a Vatni, enn eigi i ymsum langt fraliggiandi Stodum; Og þat vegna eptirfylgiandi Orsaka:

1.) So at Stamm-Schæfferied kunni nooglsamliga at adstoda Uppdrifninguna vid Heima-Schæfferien; hvad ed væri langtum torvelldara, ef Menn villdu byrja Verk þetta hingad og þangad, innanumm Landit.

2.) At

2.) At Madur þvi betur giæti þeirrar Nidurradanar, sem naudsynlig er at brwka i Uppdrifningunni, i Tilliti til Hrwta skiptanna: hvar umm betri Upplysing særst i nærst eptirfylgiandi Capitula.

3.) Eptir þvi hid eina uppdrifna Schæfferie-hlytur at hiælpa hvi odru, til sam-eginligrar innbyrdis Gagnsemdar; þa kunna hin somu vadskilin at ulytast, sem nockurs konar sameinadir Kraptar; hverjer alltyd eru sterkari til Hiælpar, heldur enn hinir adskildu.

4.) Kann Madur best at koma i Veg fyrir þad at Fied wrkyniest; so og einnin eptir fremsta megni Tilsiæ, at Uppdrifningin halldist vid, þegar þvi verdur ækomit, at heil Hierød og Kyrkin. Soknir setiest i Stand med soddan uppdrisit Fie. Ef Lesandinn leiddi sier nw i hug, at þessi fyrrskrifadi mæti kynni eigi so fliott at koma Schæfferienu i Stand, sem annars, ef madur strax færdi Uppdrifningunna yfir allt Landit; þa sviki hann Saunarliga siælfann sig: þvi eg er viss umm, ef svo vidgeingist, þa yrdi þat Verk awaxtarlaust; nema madur undir eins stiptadi fleiri Stamm-Schefferie: og þa gef eg vel eptir, at Lesarinn hafi riett fyrir sier. Þo yrdi ysrid Kostnadarsamt, at koma þvi i Stand; enn getur miklu liettara afgeingid.

Hier ad auki, væri þat ei til all-lytillrar Nytsemdar, at sierhver Syslumadur hiellldi eitt Schefferie, a heimeli synu; af hveriu hann feingi ongandi Hrwta til hiælpar synum Syslu Innbwendum; i hveriu hann kynni at lifa eptir Skrifi þessu; enn þo sierdeilis þeirri Radstofun, sem hann, og Forstioornar Madurinn vid Stamm-Schefferiet kiæmi sier þa saman umm.

Hinn Annar Capituli.

§. 1.

Uppdrifningarinnar Høfud-Reglur.

At uppdryfa Fie, merkir hid sama, og at ummbreita þess grofu Tegund til annarar betri; (edur at forbetra þat ad Giædunum) so at Lambid undan ullarslæmri æ, fai betri Ull, enn ærin hefur. Nu er þo mismunur a Ullar goodu Fie: þvi þad vita Menn, at þvi er svo varid i øllum Løndum. Enn med þvi Reynslan kennir þat, at Fie verdur uppdrifid til hvorrar helldst Giæda Tegundar, er menn hafa vilia; þa kappkosta þeir, at koma þvi upp til hinnar bestu og Gagnligustu; hvad allt er undir Hrutunum komid, sem eg ædur sagt hefi; Nefnliga, at Lambanna Ull lagast eptir Hrutsins. I Nordur halfunni er þat Spanska Fie ullarbest; næst þvi hid Engelska, og sydan þat Þydska. Af þessum, utvelia þeir, sem vilia uppdryfa Fie, helldst þær Eider-stædislu Tegundir. Þannig getur Madur nu uppdrifit Fie sitt, til sierhverrar af þessum Þremur Tegundum, sem hann vill; enn hveria af þeim, sem hann tekur, þar eru Hrutarnir af þeirri hinni sømu, honum þienanlegastir: Og þetta er hid fyrsta, sem menn verda at vita; hvar fyrir þat ma kallast su hin Fyrsta Grundvallar Regla.

Reynslan, sem i sialfri Nattúru Spekinni gefur þa bestu Upp-Lysing i tvylsømum Tilburdum, hefur kendt oss þad, at jafn-vel þott Lambsins Ull lagist eptir Hrutsins, og sieu soleidis hennar Giædi undir hønum komin; samt fa menn ei, i fyrsta Sinni, nad þeirri Fullkomnan at uppdryfa Lombinn tilsømu Giæda, sem Hruturinn hefur, og þadeigi fyrr enn i þridia Lid; hvad

ed

ed kallast vid Skæfferiet, Generation; og hwn her at geimast so sem siw Onnur Grundvallar Regla. Þetta eru þær twær Hofud-astædur, at hverium bygd er þecking siw, at uppdryfa Fie. Sydan þarf at vita Adferdina, hvernin þessar sømu eiga at færast i Verk. Vil eg þvi hier nærst niota þeirrar Æru, at gefa Lesandanum frekare Þeckingu þar umm.

Jeg sagde fyrir skømmu, at menn feingi ei Ullina til þeirrar wtvøldu Giæda Tegundar, fyrre enn i þridia Lid, edur Generation: Enn at hwn verdi nw so good, sem wtheimtist, þarf eingur Madur soleidis til Verks: Þegar Madur hefur sett sier fyrir eina vissa Tegund, til hverrar hann vill uppdryfa Fie sitt, wtvegar hann sier Hrwta af hinni somu Sauda Tegund (edur Kyni); og lætur þa lemba synar innlendu ær. Þau Lømb, sem þar af fædast, heiter hin Fyrsta Generation, edur Hoalfblendingar. Þvi at Ullin, i Tilliti til Giædanna, er þa tekin fyrst at blandast, so at hwn, ad nockru leiti, er lyk Hrwtsins ullu, og ad nockru Leiti Ærinnar. Þess vegna ber hwn nw, ad sønnu, af Ærinnar Ullu; þo hefur hun ei feingit meir enn helmings Giædi af þeim, sem hun hafa ber, eptir þeirri Tegund, i hverri hwn er uppdrifin.

Þar fyrir lata Menn nw þa Hrwta, sem eru þeirrar Tegundar, i hverri Fied skal uppdryfast, lemba Gimbrar Lømbin af þeirri fyrstu Generation, þegar þær eru so vaxnar; og þeirra Burdir kallast sw hin Onnur Generation edur Alblendingar: eigi þess vegna, at Ullin sie þegar algiør; helldur af þvi, hwn lykist un meira Hrwtsins Ullu, enn Ærinnar. Enn þegar Gimbrarnar af þessari annari Generation fa full-vaxnar Lamba vid Hrwtnm af fyrr-sagdri Tegund: þa ucfnast þessara Burdir, sw hin Þridia Generation, edur Full-gott Fie. Velldur þad þvi, at nw hefur Ullin fyrst feingit syn riettu Giædi, sem Madur, i Uppdrifningunni, eptirsokti: Og þad soleides, at ef menn dryfa med Spon-

skum

ſkum Hrwtum, verdur Ullin i þeirri Þridju Generation aldeilis Spønſk; enn dryſiſt med Eingelſkum Hrwtum, verdur hun Eingelſk; og dryſiſt Fied med Eiderſtædſkum, ſo verdur hun einnig Eiderſtedſk. Enn fremur hefur Reynſlan kendt oſs þad, at millum þeirrar Spønſku, Engelſku og Eiderſtedſku Ullar, er nockurs konar ſamlyk Tegund, og Proportion, eptir hverri menn, ai olykann hattt, geta hagad ſier i Uppdrifningunni: So at vilje menn uppdryfa til hinnar beſtu Fiærtegundar, geta þeir, til Skiptis brwkad, ſtundum Eiderſtedſka, ſtundum Eing:lſka, og ſtundum Spanſka Hrwta. Og ſo at Leſandinn geti feingit þvi betri Undirvyſan i Uppdrifningunni; þa vil eg ſyna olyka Adferd hiinar ſømu.

Sw er hin Fyrſta: At dryſi Menn med Eiderſtedſkum Hrwtum, til þeirrar Fyrſtu, og Annarar Generation; og ſydan med Engelſkum til þridiu og Fiordu; verdur Ull'n ai þeirri ſydurſtu ſo good, ſem hrein Engelſk. Hier eer Proportionin, ſoleidis: Tvær Uppdrifningar med Eiderſtediſkum Hrwtum, ſetiaſt i Samlyking, vid eina Engelſka: þat er; Lømbinn, undan Eiderſtædiſkum Hrwtum, verda fyrſt i þeirri Annari Generation ſo Ullar good, ſem Lømbinn i hinni Fyrſtu, þegar frai Upphafi er driſit med Engelſkum Hrwtum: Enn þegar Menn dryfa med Engelſkum Hrutum, til þridiu Generation; þai er Lambſins Ull i henni allt eins good, og Ull i Annari Generation, þegar driſit er med Engelſkum Hrwtum frai þvi fyrſta. Þeſs vegna, ſo menn fai hreina Engelſka Ull, dryfa þeir til Fiordu Generation; i hverri hwn fyrſt færſt, med adur-ſagdre Adferd.

Sw er hin Ønnur olyk Uppdrifningar Adferd: þegar Menn til fyrſtu Generation dryfa med Eiderſtædiſkum; Enn til Annarar, þridiu og Fiordu, med Eingelſkum Hrwinum: þai virdaſt Lømbin i Annari Generation, ſamlyk þeim, ſem eru i hælfri annari, og heilum, med einum þridjungi annars Parts af þeirri Engelſku Uppdrifningu: þat er; þau eru ad hælfu leiti, edur ad þridjungi

innqi betri, helldur enn Lambinn i fyrstu Generation, ef fra uppbhafi er drisit med Engelskum Hrwtum. Sydan verda menn at dryfa med Engelskum Hrwtum til Fiordu Generation, vilje þeir annars fa hreina Engelska Ullu.

So sem menn geta nw a adursagdann tvofalldan hatt, i Upphafi, drisit med Eiderstediskum Hrwtum, so þeir fai rieit Engelska Fiarrtegund; Eins verdur sw Spanska feingin, þo med þeim Greinar-Mun, at Madur i þeim fyrstu Undir-Generationum brwki Engelska Hrwta i stadinn fyrir þa Eiderstedisku, og drysi loksins med Spønskum, at Ullinn verde allt eins og su Spanska.

Adursagda Adferd; nefnliga, at dryfa med þeim Hrwtum, sem eru Olykrar Tegundar, brwka menn ei, utan i stærstu Naudsyn; Þa þeir i Upphafi kunna hverki at fa Spanska, nie Engelska, enn hafa þo asett sier at uppdryfa Fie sitt, til einnrar af Tegundum þessum. Eg hefi adur ad undanfornu sagt, at soddan brwkast ecki nema stærstu Naudsynia; þvi Lesandinn sier vel, at Ullin getur, med soddan mooti, ei feingit fullkomin Giædi, fyrri enn i þeirri Fiordu Generation, þar ed soddan getur þo annars sked strax i hinni þridju, þegar alldrei brwkast utan þeir Spønsku, ellegar Engelsku Hrwtar. Enn vilie madur nw fa rietta Eiderstædiska Ullartegund, þa ma eigi brwka nema Eiderstædiska Hrwta.

Hvad nw snertir Uppdrifulnguna i Islande, þa er sw Engelska þar allra þienanligust: Eg medkenni ad sonnu, at Menn geti þar uppkomit Spanskri Fiarrtegund; Þo hliota þeir at fara ad Naudi synu styusamliga; þvy þeir Spønsku kosta ærna Peninga, sokum Ordugleikans bædi at fa þa, og flytia til Landsins. Þessu værsi, eru þeir Spønsku Hrwtar þornundsarari, enn þeir Engelsku, bædi vegna Vega leingdar, og annarar Torvelldni, sem uppafellur, fyrr enn þeim verdur komit i Skip.

Þar

Þar þvert i moti eru þeir Engelſku Hrwtar odyrari, faiſt og ſo med hægra moti. Enn med þvi, Fied verdur Ullar betra undan þeim Engelſku, enn Eiderſtædiſku Hrwtum; Og, at færa þa inn i Landit, koſtar ei helldur ølln meira; þa ræd eg Mønnum helldſt til þeirrar Engelſku Drifningar ſo ſem þeirrar gangligunſtu og ohultuſtu, eptir adurſøgdu aſigkomulagi.

I þeirri þridiu Generation kann Madur at fa Ullena (ſem ſagt er) fullkomlega gooda. Þo er þetta ei ſu einaſta Nytſemi, helldur hafa menn og ſo þad Gagn af Hrwtlømbunum i þridiu Generation, at þau eru dugan-leg til at dryfa med, hvers ei er at vona af þeim i fyrſtu og annari: Þvy medan Hrwtarnir hafa ei feingit fullgooda Ullu, eru þeir eigi ſvo gagnlegir til at dryfa med, ſo ſem þegar þeir eru komnir til fullkominna Ullar Giæda. Þeſs vegna plaga menn eigi at brwka heima alda Hrwta vid Stamme-Schæfferienn, edur ønnur, þau, ſem riett eru innſtiptud, fyrrenn þau eru af fullgodri Generation: Þo i þeim Plaatzum, hvar eigi er verdt at ſtipta þa regluligunſtu Uppdrifningu, geta menn brwkat Hrwtana af þeirri annarri Generatione, og verdur þo Ullin betri enn a Islendſku Fie; Alldrei verdur Uppdrifningin ſo fullkomin, ſo ſem þa hwn ſkedur med þeim Hrwtum, hverra Ull komin er til fullra Giæda. Enn þat heiter eigi Uppdrifning, at brwka Hrwtana af Fyrſtu og Annare Generation; helldur er þat, at bæta lytid Fie ſitt: So þegar Gimbrarnar undan þeſſum ofullkomnu Hrwtum, fa Lamba vid þeim fullkomnu, þa eru Lømbin undan þvilykum, eins good, og þau væru af hinni fyrſtu Generation, undan þeim goodu; Jafnvel þott þau ad nockru leiti, kynnu at virdaſt eins good og þau, ſem eru af annari Generation, med þvi þau eru eigi undan þeim grooſu Islendſku Hrwtum, helldur ødrum betri Tegundar.

§. 2

§. 2.

Sierliguſtu Reglur vid Stamme=Schæffe=ried, ſo Fied wrkynieſt eigi.

In næſt fyrirfarandi Paragrapho hefi eg fyrir Sion-ir leidt Høfud-Reglurnar, ſem i Uppdriſningunni eiga at adgiætaſt. Hefdu menn nw þa Luckn, at þvi upp-driſna Fie væri eigi hætt vid at wrkyniaſt, þa þyrfti Madur eigi at brwka adra Adferd, helldur alleinaſta, at hallda framm Verki ſynu eptir adurſøgdum Høfud-Reglum, og ſkipta aarliga umm Hrwtana. Enn med þvi, þat er lioöſt af Reynſlunni, bædi i Spania, og Englandi, at Fienu er vid þeſſu ærid hætt, ſo mega menn einnin vænta ſier ſomu Kiøra a Islandi. Og hvylykaun Skada villdi þat eigi Orſaka: Ja! hverſu mundu mynir Elſkuligu Islendingar ælyta þetta litla Skrif, giæſi eg þeim eigi nockra ſannferdiga og fullkom-na Upplyſing þar umm, hvernin þeir kynni at koma i Veg fyrir þennann ſinn Skada? Enn eg vil giøra þat aldeilis ugglauſa; þvy oier erum ordnir ſo luckulegir, at a Vatni er eitt Stamme-Schæfferie ſem hiaalpar oſs. Søkum þeſs vil eg geſa umm þat ſama eina fullkomna Undirvyſan, þar ed a þvi rydur meſt, og liggur allur Þwnginn: Samt ſiaum vier, at þær Reglur, ſem i þvi eru fyrirſkrifadar, heyra eigi til Almenningi. Enn hverſu audvelldt er þat eigi, at koma faum ſkrifudum Pappyrs Orkum undir Preſſuna, ſem mikli er betra: Þvi þat, ſem einuſinni er bwid at prenta, varir ſyd-an vel og leingi: Og hvad margir brwka eigi þetta Medal, til at giøra Nafn ſitt, Painka ſyna, og Lær-doms Reglur riett Odaudligar.

I fyrirfarandi Capitula hefi eg ſynt Stamm-Schæfferieſins Nytſemdir, virdiſt mier þvi þarfleyſa, at itreka hier hit ſama. Enn til at koma þeſſu i Verk,

hliota eptirfylgiandi sierligar Reglur at adgiætast vid Stamm-Schæfferiet.

1.) Þegar Madur vill upprietta þa fyrstu Generation vid Stamm,Schæfferiet, ma hann ei brwka so miog Ullar gooda Hrwta, at hann eigi vid þær hinar adrar Generationer geti haft þa ætyd betri og betri, i Titliti til ullar Giædanna: Og þat vegna þeirrar Orsakar, at skylldi þat uppafalla, at menn yrdu i hinum sydari Generations Uppdrifningum at nyta sier ullarverri Hrwta, enn þeir høfdu i þeim fyrstu verit, þa villdi þetta þat af sliota, at þeir feingi ei Ullinni uppkomit, og yuni svo fyrir Gyg.

Þess sama er og at giæta i þeirri annari Generations Uppdrifningu, i hverri menn brwka helldst wtlendska Hrwta, so at þeir fai þa somu þeim Mun betri til hinnar þridiu Generation; þvi til hennar taka menn giarnan þa bestu Hrwta. Eptir þessu er hægt at haga sier; Þvy fra Englandi fast ei alltyd eins godir Hrwtar, sem þo allir lagast kunna til Generationanna.

2.) J hverri helldst Generation, sem menn uppdryfa Fied, þa er Varwdar-verdt, at lata Hrwtinn lemba þa Gimbur, sem undan honum er komin; og þegar menn dryfa med heima oldu Fie, þa ma Hrwturinn eigi lemba þa Gimbur, sem er undan somu a, og hann er sialfur, og allra sydst Moodur syna. Regla þessi er ei bygd a nockru Sida Løgmali, helldur Reynslunni, sem synir þat, at Ullin wrkynjast so sliott, sem Reglur þessar eru fyrir by geingnar.

3.) Þegar Uppdrifningin er komin so vel a Veg, at madur kann helldur at bruka syna heima oldu Hrwta, enn þa sem eru af þeirri þridiu Generation, þa er vel adgiætandi, at einn Hrwtur lembi eigi nokra þa a, sem er ullarbetri, enn hann sialfur: Og hier af er þat audsært, at Hrwtarnir, sem eru af lakari Generation,

mega

mega ei lemba Ærnar af annari betri; þvy menn meiga gauga wr Skugga umm þat, at lyka sem Lambanna Ull lagast eptir Hrwtsins, þa wrkyniast Lombin strax þegar Hrwturin er ullarverri enn Ærin; og þess vegna ætla menn svo til vid eitt Stamme-Schæfferie, at Hrwtarnir af hinni þridiu Generation lembi eigi adrar Ær, enn þær sem eru af þeirri fyrstu, edur annarri: Enn so fliott, sem Ærnar komast upp af þridju Generation, brwka menn til þeirra somu, annathvert Utlendska, edur og heima-alda Hrwta, þo af hærri Generation, so sem hinni fiordu og fimtu; þvi at þess hærri, sem Generationin er, i hverri menn uppdryfa, þess betri verdur Ullin, sem og Hrwtarnir, med hverium upp a at drysa.

4.) Sie madur nw kominn med þetta Verk i hina Fiordu edur Fimtu Generation, so kemur hann i Veg fyrir, at þær somu wrkyniest, ef hann einasta wtvegar sier fra odru Skæfferie þa Hrwta, sem eru af Jafnhavum Generationum, og brwkar þa somu vid Stamm-Schæfferiet, til at lemba Ærnar af Fiordu eda fimtu Generation; So og, at hann (eptir þeirri Adferd, sem eg hefi innfært) helldur ætyd vid Magt Claßificationinni (Kynferdis Deiling). Sydan fellur Manni liett, bædi i þeim havu og lagu Generationum, at skipta umm Hrwtana vid Stamm-Schæfferiet, fra einni Classe til annarrar.

5.) Verda menn vid Stamme-Schæfferiet, at taka Vara a Claßificationinni; Þvi ad auki þess, at vid Stamme-Schæfferied er alltyd adskilianligt Fie, sem eptir adursogdum Reglum, ei ma, vegna vissra Orsaka fa Lamba syn i millum; So koma og fyrir vid Stamme-Skæfferiet adrar fleiri Ummbreitingar; af þvy, þat verdur at hialpa um Hrwta hinum odrum Schefferium, enn brwka sialft þa, sem þat fær fra þeim, hvad ed saunarliga trubladi fyrir, nema ef menn classificerudu Fied, þegar þat a at lembast; sem er hid einasta Medal hier vid, so at Ærnar i sierhverri Gene-

 ration

ration (Kynslood) lembist eigi af ødrum Hrwtum, enn þeim sem eru þienanlegir, bædi til at drysa Fied upp med, sem og at hallda þeim uppdrifnu Generationum vid Magt.

§. 3.

Reglur fyrir Heima=Schæfferien, at þau wrkyniest eigi.

Þegar Menn vilia innrietta eitt Schæfferie, eiga þar vid at brwkast þær somu Høfud-Reglur, sem vid Stamm-Schæfferiet; hveriar innfærdar eru i fyrstu §. (høfud-Grein); Og drysa menn þau allteins til hinnar fyrstu, og so til annarar, enn sydarst til þridiu Generation.

Þegar eitt Heima=Schefferie getur feingit wtlendska Hrwta, þa geingur Madur til Verks, so sem adur er sagdt; Enn sie nw ei wtlendska at fa, þa utvega menn sier hina heima øldu Jsleudsku Hrwta af þridiu Generation, fra Stamme=Schæfferienu, og brwka þa allt eins og hina wtlendsku.

Þær somu sierdeilisligu Reglur, sem i nærst fyrirfarandi §. (Høfudgrein) eru innfærdar, gylda einnin vid Heima-Schæfferienn; Enn Adferdin, at breyta eptir þeim, er alleinasta ummbreytanlig: Þvi þat er omøgu-ligt, vid þesse at brwka þa somu Adferd, þat Classificationina ahrærir, sem høfd er vid Stamm=Schæfferiet. Enn so at Heima-Schæfferienn kynnu, med skynsamlegri Adferd, at fa fliootann Framgang i Uppdrifningunni, og spilli ecki þeirri somu med oþienanlegum Hrwtum, þa er best, at arlega sien feingnir adrir Hrwtar, og i soddan Tilfelli, at hallda sig til Forstiornarmannsins (Directeuren) og med þvi, þar liggur magt a: 1.) At hafa gagnlega Hrwta fyrir sierhveria Generation, til at drysa med; og (2) at vard-veita hid uppdrifna gooda

gooda Fie, so þad eigi wrkyniest; Þa hefur Forstiornar madurinn þar umm at sysla, ad sierhvert Schæfferie fai soddan Hrwta, at þetta tvennt verdi framm-geingt. Þegar Uppdrifningin eitt ar eptir annat, tekur meir og meir, at verda almeunilig, vil eg giøra alla full-vissa umm (i hverin Rauuin mun þo verda olygnust), at so fliott, sem menn byria at uppdrysa Fie sitt, keunir Reynslan þeim, vid hveria eina Generations Uppdrifningu, hvernig þeir eigi at haga sier þar i; Vilie menn einasta neyta skynsemi sinnar. Og lautum vera, at manni verdi, i fyrstu, einhver Yfirsion, skadar þad þo eckert, þvi at heuni lærir hann ad rada boot, af Reynsluuni; og hwn er sa hinn besti Lærimeistari, sem menn kunna at æskia sier. Af þessu adur-sogdu, þori eg at segia fyrir vyst, at eins muni þetta ganga til i Islandi, sem þat hefur geingit fra Upphasi i Svya-Ryki, allt til þessa dags. J fyrstu var þat halldit þar af Almenningi, og allitid, annathvert fyrir einskisverdann Hlut, edur omøguligann; og þvi nærst fyrir Tofra, sem ofhæwir væri fyrir Almwgann. Enn umm sydir fiellst allt Fvolkit a þetta Verk; og þegar þat hafdi idkad þat nockur ar, lærdi hver einasti Boondi Adferdina, at dryfa upp Fie sitt. Enn svo at Heima-Schæfferienn a Islandi, skulldi mig eigi fyrir þat, at eg vilie ei gefa þeim nockrar Reglur eptir at breyta; helldur vysi þeim alleina til Reynslunar, og segi einasta, at þeir skuli bera sig ad; Þa vil eg setia þeim fyrir þessar eptir-fylgiandi Reglur, og eptir tekta verdar Athuga semdir:

1.) Uppdrifningin sialf i Generationunum, er svo a sig komin, sem sagt er: Og a Madur at ganga til Verks, eptir þvi sem hin fyrsta Regla, i nærstfyrirfarandi Paragrapho (edur Hofudgrein) wtvysar. Hvar vid eg bæti þessu: at geti eitt Heima Schæfferie eigi alltyd feingit nya Hrwta, so ma þat til þeirrar annarar Generation, nyta sier þa somu, sem þat brwkadi til hinnar fyrstu; En til þeirrar þridiu, hlytur þat at fa

ſier nya Hrwta. Þetta er þat eina Fortak, og leyſiſt eigi, nema vid Heima-Schæfferienn; og eigi utan i ſtærſtu Naudſyn, vid Stamm-Schefferienn; þvi Ullin, i þeirri annari Generation, verdur bædi betri, og Uppdrifningin ſterkari, þegar menn brwka til þeſſarar Generation, betri Hrwta, enn til hinnar Fyrſtu.

2.) Til at hindra þat, at Fied wrkynjeſt i þridiu Generation, þa wtvegar Madur ſier ullar betri Hrwta, enn Ærnar eru i þeirri hinni ſomu. Annars getur madur og ſo vid Heima-Schæfferienn, komit i Veg fyrir þat, at annann hatt, neſniliga: þegar madur árlega wtvegar ſier, frá þeim ødrum Schefferinum, Hrwta af þridiu Generation, til at lemba Ærnar, ſem eru af þeim ſomu: Enn þeſs verdur at giæta, at þai mega ei Hrwtarnir vera ullarverri, en Ærnar. Þegar eitt Heima-Skefferie ſkiptir nw ſoleidis umm Hrwtana vid þau ønnur, og Hrwtarnir flytjaſt frá einu til annars i Landinu; ſo verda einnin reiſiar Skordur vid þvy, at þad Fie fai Lamba ſyn i millum, ſem eigi hæfir.

3.) Vilje þat nw uppæfalla, ſem oſiallþan ſkedur, at ſumt af Fienu wrkyniadiſt, jafnvel þo høfd væru Hrwta ſkiptinn; þa ſækir madur Hiálp i ſvoddan Tilfellum til Stamm-Schæfferieſins, ſem þai er ſkylldugt at tillata gooda og þienanlega Hrwta, ſem hendtugaſtir kynnu at vera, (eptir þvi ſem æſtendſt) til at lemba þær wrkyniudu Ær, og koma Lombunum aptur i gott Stand.

4.) Vid Hrwta ſkiptin, millum Heima-Skefferianna, er þeſs at giæta, at madur lati ei Ær ſynar lembaſt vid þeim Hrwtum, ſem eru af lægri Generation enn þær. Þar fyrir mai eigi nockur Hrwtur af hinni fyrſtu Generation, lemba þai æ, ſem er af annare; og ei helldur þeir af annare, Ærnar af hinni þridiu. Þeſs vegna er þat hardla naudſynligt i þridiu Generation, at fai Hrwta af þeirri Fioordu, edur fimtu, til at lemba Ærnar, ſem eru i Þridiu Generation. Enn Heima-Skefferienn

ferienn bera ei alltyd Luckn til, at fa soddan Hrwtar
þar fyrir verda þau, eptir þvi sem fyrirskrifat er i þeirri
Aunari Reglu, at skipta idugliga um Hrwtana, so Fied
wrkynjist eigi.

Sie uw ecki wt af þessum Reglum breytt, og Stamme-Skefferienn halldit vid gooda Heſd og Magt; so fær vissuliga þetta Verk, med Guds Hialp, luckuligan Framgaung, Kouwnginum til þienustu, enn Landinu til Gagns og Gooda. Þat segir sig sialst, at þegar Madur hefur margt af þessu uppdrifna Fie, þa er sumt af lægri Generation, og nockut sem hætt er vid at wrættist, hvert ed þo blytur at lembast af misgoodum Hrwtum; hvar af þat flytur, at Hrwtarnir og Ærnar mega ei gaunga i Oreglu sialfala til samans; helldur hliota menn, at skipta aunum med Hrwtunum umm Brund-Tydina, eptir adurſogdum Reglum, so at Uppdrifningin halldist vid Magt. Þess Vegna verda Menn, at skipta aunum i vissa Flocka, og lata hveria þeirra fyrir sig lembast af þeim Hrwtum, sem þeim eru ætladir. Og med þvy, at Fied a Islandi, geingur alltyd wti umm Brund-Tydina; Þa lata menn, einn Pillt edur Stwlku, vakta hvern Hoop, þyngad og þaungad i Haganum, svo allt Fied gaungi eigi til samans umm Brund-Tydina: Enn hitt segi eg, at skuli Uppdrifningin a Islandi verda frammgeing, þa mai ey hondla med Fied, eptir Sidvenju Sunnlendinga, helldur Nordlinga; Og þar ed Fied er hyst hia þeim hvert Qvolld; þa giordi þat storann Liettir, at lata Ærnar lembast a Næturnar i Hwsunum; Hvers vegna þau yrdu at vera svo afdeild, at hver Ærhuappur, med synum Hrwtum, giæti verit wtaf fyrir sig.

§. 4.

Umm Brund-Tydina a Islandi.

Allstadar a Islandi lata menn Ærnar lembast seinna, enn i nockru ødru Platzi i Nordurallfunni; og er þat

 skyn-

skynsamliga giørt: Þvy þa verdur Sandburdurinn umm þann Tyma, þegar Vedrit tekur at hitna, og Grasit at spretta i wthaganum, so ærnar fa betri Krapta at fæda Lombinn; og Lomben geta siaalf strax farit at byta, hvar af þau dafna betur; helldur enn ef þau væru snemmborinn, og væri gefit Hey inni; hvers eigi þarf med, þegar seinn er Sandburdurinn. Þess vegna er þessi Adferd eigi einasta Hroosverd, Helldur bæri og so ødrum þioodum eptir henni ad breyta: Og þo Brund-Tydin sie ad vysu sein i Islandi, þa væri hwn þo þetri sydar; so at Sandburdurinn yrdi eigi fyrr, enn menn eru ordnir vissir umm Sumarhitann; Og þvy mætti Brund-Tydin byrjast eptir Nytt Aar, umm Þrettanda Leiti; So Sandburdurinn yrdi seinast i Majo, og upphafliga i Junio.

Orsøk hier til eru helldst Lombinn af annarri og þridiu Generation, þau er fædast, ad mestu Leiti nakinn, og kunna þess vegna, medan þau hraiblaut eru, eigi þola þann kullda, sem þar er opt i Maji-Mainudi.

§. 5.

Um wtlendska Hrwta, sem flytiast til Landsins.

Fyrri enn eg enda þenna Capitula, virdist mier naudsynligt, at gefa nockrar Reglur, sem ahrœra wtlendska Hrwta, hverjer brukast eiga til at dryfa med; og eru þær þessar:

1.) Eiga þeir at vera einklipptir; þat er, af hverium Ullin sie klippt einusinni aa ari. Tvyklippt kallast þat Fie, sem klippt er tvisvar aa ari: Og soddan Fie hiaalpar eigi at senda til Islands: Þvi, so sem Fied verdur eigi, utan eitt Sinn umm arid klippt þar, fyrir Kullda sakir; Og þat tvyklippta Fie hefur þa Naattwru, at

at Ullin bædi losnar og dettur af þvi þegar hausta tekur, sie hwn ei afklippt a venjuligum Tyma Aarsins; Þa Orsakadi slykt sierdeilis Skada; og Lombinn undan þessum Hrwtum yrdu ei helldur betri, þvi þeirra Ull losnadi og ditti af allt ad einu, væri hwn eigi klippt tvisvar a airi hverin.

2.) Liggur þar og Magt a, at fa til Landsins Ullar mikla Hrwta. Allt til nalægrar Tydar hefur Stamm-Skefferiet a Vatni, feingit þa yfrid ullarlitla; af þvi hefur þat fylgt, at menn hafa ad sonnu getad bætt, enn eigi aukit Ullinni a Fienu: Enn þvylykt kann at giorast eptirleidis.

Jeg hefi eigi haft Hendtugleika til at wtvelia Hrwtana, þvi eg hefi ordit at vera kyrr i Islandi; og þat Konwngliga Rentu-Cammers Collegium hefur eigi helldur hyngad til verit i wtvegum at fa þa betri; Þar ed eg hefi verit, og enn nw er, hinn einasti i Kongsins Þienustu, sem hefi Þeckingu a ad uppdrifa Fie.

3.) Eiga helldst wngir Hrwtar at koma til Landsins; af hverjum menn vænta sier langgiædari Gagnsmuna, enn af þeim Gomlu; auk þess at þeir wngu venjast langt umm fyrr vid Lands Lagit enn hinir.

4.) Verda menn at fara vel med Hrwtana a Reisunni yfir Hafid, og allra helldst sia til, at þeir svellti eigi.

5) Asamt þvy, at wtvelja hina Ullar miklu Hrwta, ber einnin at sia svo til, at Ullin a þeim sie laung; þvi, so sem hwn er a Hrwtunum, verdur hwn einnig a Lombunum. Almenniliga er þat Engelska Fie Ullar leingra, enn hid Eiderstædiska. Sw Spanska Ull er ad vysu hin Giæda besta; enn er yfrid stutt, og þegar hwn er unnin, blanda menn hana med Eingelskri.

Capit-

Capituli Þridie.

§. 1.

Umm Medferd a þeim wtlendsku Hrwtum.

Þeir wtlendsku Hrwtar, sem sendast til Islands, verda at hafa sierdeilis gooda Umhyrdingu. Þegar þeir koma fyrst til Landsins, er skedur a Summrinn, med Skipa Komu, hleypa menn þeim i Hagann, og mega lata þa gaunga wti dag og Nott: þar þat er af Reynslunni auglioft, af þeir af þvilyku verda hverki siwkir, nie fa neckurn annann skada. Velldur þat þvi, at a Islandi sellur eingin skadlig Nauttdogg a Grasit, hver ed skadar Fied i Odrum Londum. Soleidis mega þeir gaunga wti, allt framm ad Hausti; Enn so snart, sem vetrar ad, verda þeir at hysast: Þvi þat Fie, sem eigi er fra Upphafi vandt vid wtigaung, getur omøgnliga þolat hann. Þar fyrir meiga menn eigi hætta þeim wtlendsku Hrwtum wt i Vetrar Hrydirnar, helldur verda þeir, þar þvert i mooti, at hysa þa, og gefa Hey allann Veturinn; Og til þessa er þienanligt gott wt Hey.

Ummframm allt mega þeir eigi vera magrir, þa þeir eru teknir ad: Og þess vegna a þetta at gioraſt so fliott, sem menn verda þess varir, at þeir geta eigi fædt sig af Jordunni, og jafnvel, þott þat væri nockut tymanliga. Enn skylldi nw svo tilbera, at nockrir ræru magrir, undir Haustiid, so hliota hinir somu at hafa gooda Umhyrdingu, og þess a millum fa gott Foodur, þangad til þeir eru ordnir svo særir og feitir, at menn mega ohulltir lata þa lemba Ærnar, þegar Tyd er til.

Þvy at lata magra og Kraptalausa Hrwta lemba, er miøg skadsamligt, og spillir fyrir manni; ei allemaſta

asta i Tilliti til Siaulfra Hrwtanna, helldur og so Lamb-
anna; þvi þau verda þa sydar meir, bædi siwk og odug-
anlig. Þessir Hrwtar soodrast og so yfrid vel agvodu
wtheyi: Enn þat hlytur at vera, (sem adur er sagt)
bædi hreint, vel þurrt og omyglat: Þvi sie þeim gesit
myglat Hey, þa meiga menn gaunga wr skugga umm
það, at Hrwtarnir sai af þvi Lwngna Sott. Hwsit, sem
þeim er igesit, mai eigi heitt vera; þvi eckert er þeim
skadligra umm Vetrar Tymann. Þar þvert a mooti,
eru þeir lystegastir i kolldu Hwsi. Og sieu a þvi Holur,
edur lytil Vindaugu gior a Veggina, hvar i gegnum
vindlofstid treckist, til at hallda Fienu syhreinu; þvy
Suddinn, sem leggur upp af Fienu, komist hann eigi
wt wr Hwsinu, þa safnast hann ad Lwngunum Fiarins,
og verdur þvi þa eigi anægjanliga rwmt umm Briostit;
fær sydan Hoosta, og fordiarfast Lwngun. Þo mai ei
frioosa til i Hwsinu, hia þeim hinum welendsku Hrwtum:
þvi sai hinn sterki Kulldi, hverjum þeir eru ovanir, dreg-
ur saman þær hinar litlu Blod-Ædar i Lwngunum, er
opnast og uppliuast aptur þa hitna tekur: Og af þessu
kemur sw hin skadnæma Lwnga Sykr. Hægt er þo at
haga sier i þessu, so betri verdi Fiarhyrdingin: þvi
strax verda menn varir þess a Hrwtunum, þa Kulldinn
er ordinn þeim obæriligur, og þa teppa menn alleinasta
nockur af adursøgdum Vindaugum, til at varna nockru
af Loptinu wt, þvi þa verdur Kulldinn minni. So
leingi sem Hrwtarnir eru a Giøf, varast menn at lata
þa verda magra: Þvi verdi þeir stundum feitir, enn
stundum magrir, orsakar þat adskilianliga Siwkdoma,
og medal annars Vatns sott, sem og innvortis Teppu
i þeirra Vessum og Vekvum; hvad sydan wtbrytst til
Klada, edur ogso til innvortis Boolgu i Innislunum,
af hverri þad braddaudt verdur, og sær obætanligt
Bwkhlaup: Og jafnvel þott þeir deyi eigi strax, so
eru menn þo vissir umm, at Ullinn spillist, og Lombinn
verda onyt. Þegar Vorit kemur, hleypa menn Hrwt-
unum wt a daginn, enn a Nottunni hysir madur þa,
og gefur þeim Hey; og þat so leingi, þangad til so

eru

eru sprottnir Hagar, at Hrwtarnir geta siælfir fædt sig, og sydan lætur madur þa ganga wti, allt Sumarit, þangad til kominn er sa Tymi a Haustinn, at taka þa inn. Nw verda þeir, sem skrifat hafa umm Fiarins Medhondlan eigi allir a eitt sattir þar um, hvernin brynna skuli Fienu, medan þad er a Giøf. Ukunnugar eru þær hordu Reglur, sem þeir fyrirskrifa, er tiltaka vissa daga i Vikunni, til at vatna Fienu. Enn þær Reglur eru mier Gedfelldastar, sem hvad lykastar eru Hlaupi Nattwrunnar, og Reynslan synir, at bestar sieu. Nattwran er ein Meistara inna i Verkum synum, hver Skynseminn getur eigi i myndat sier. Stundum skedur þat ad sonnu, at menn adstoda Nattwruna med Skynsemi sinni: Enn þetta a svo at skilja, at liett sie undir med henni, þegar hwn sialf er manni medfallin, enn umbreytist eingvann veginn, þo hwn sie manni baag. Þeinki madur nw eptir þessum Sannleika, þa fylgir hann swsliga Nattwrunni, og lætur allt vera, sem hwn vill: Þar fyrir, so mikit sem Fied a hrærir, þa banna menn þvy eigi at svala Þorsta synum med Vatni, þegar þat hefur þar til Lyst. Og so sem menn eru sannfærdir umm þad af Reynslunni, ad verdi Fied einu sinni miøg þyrst, so dreckur þad þess meira, þegar þad ma, Ja! laungtum meira, enn þegar þad ma vera sialfraadt i þvi, at drecka dagliga; þvi þa skedur þat einasta eptir þørfum: þess vegna helld eg ei verdt, at varna þvi Vatnsins: helldur a þat laungtum betur vid Fied, at þat fai dagliga at drecka, edur, ad minsta Kosti, hvern annann Dag. Annars er þat og so gott, at lata Fied sleikja Snjooin a Veturnar, sem kann at vera þvi eins hollur og Vatnid; þvi eigi einasta svalar hann Fienu, helldur er þvi og ysrid heil-næmt Loptsins Sallt, hvert Snioorinn i sier hefur.

§. 2.

Hvernin höndla skuli med hid Uppdrifna Fie.

Pat þykir Framandi Þioodum allundarligt, at þeir Islendsku skuli lata Fied ganga wti allann Vetrinn: Enn Menn niega og so jata, at þat er mikil Gagnsemd; jafnvel þo þat sie eigi so hagàuligt i öllu: Þo er ördugleikinn sem þar af rys, eingvanveginn samlykandi þeim Abatà, sem menn hafa af wtiganguum. Þvi þat merkia menn, at þat Islendska Fie er laungtum sterkara og lyflegra, helldur enn i ödrum Löndum, hvar Fied, vegna ofuaqvæmrar og qveisarligrar Medhöndlunar umm Vetrar tymann eigi alleinasta missir þrott og þol, at wtstanda noekud Hardt; helldur og verdur þvi sotthætt: At eg nw ecki tali umm Heyit, sem þar med sparast handa Naut-Peningunum, er eydist annars, þegar Fienu er gesit allann Veturinn. Ad þvi Leiti, er Island lukkuligt: og þat vita menn, at sumar Framandi Þiodir hafa viljad hier i eptirfylgia þeim, og innrietta, þau, so kölludu villtu Skæfferie. Af þessu sier Lesandinn, at eigi banna eg wtiganginn, fyrir þat uppdrifna Fie; hesi og einga Orsok þar til, ef satt skal seigia; þar ed Reynslan kennir þad, at wtigangur Fiar þessa umm Vetrar tymann, hindrar alls eckert; þvi þat nægir, at þat hid Islendska Fie er vandt vid at ganga wti. Og þar ed Lombinn (sem adur er sagt) lagast i Tilliti til Foodursins eptir anum, og þola hinn sama Upphelldis mata, sem þær hafa hast: so þarf hier einga Ummbreyting a at giora: Samt vona eg einginn leggi mier þad til Lyta, þo eg geti þess, at þat uppdrifna Fie, sierdeilis i annari og eptirfylgiandi Generationum, megi eigi ganga so Ummhyrdingar laust, sem ofialldan skedur a Sudurlandinu vid þat Islendska. Þetta uppdrifna Fie er þess verdt, at bædi sie hyrdt umm þad, og lyka sie þvi gesit umm Vetrar tyman, þegar Sterkvidri, Fiuk og Frost falla uppa; enn latid eigi

hláupa Hyrdis laust, Brynin beriast, og standa hwnguat i Klettum og Hraunum. Þetta er þvi framar Varnadar verdt, at ánnum er eins skadligt at hwngra og horast, eins og Hrwtunum, sem siá er af uudangangandi §. Og med þvi þat er auglioſt af Reynslunni i Islandi, at feitt Fie er Ullar betra, enn þat magra, og Ullar bakinu er fyrir augum hafdur i Uppdrifningunni; þá vona eg, at allir skynsamir Bændur ástundi, sem møguligt er, at fara vel med Fie sitt, og taka eigi illa upp þessa myna naudsynliga Vidvørun. Mier hefur alltyd synst þad onaudsynlegt, at gefa Bændunum nockrar Reglur um þad, hverſu þeir skuli gefa Heyit; enn þat vil eg hafa tilskilid, at þeir gefi Fienu hid besta; þvi þat er noog, Eg bevysi, at þat má ecki svellta, edur verda magurt, i hveriu sierhverr eiun kann, eptir ásigkomu lagi at fara nærri: Og hver er sá skinsamur Bonde a Islandi sem eigi kann at gietska uppá, hvad mikit Hey haun þurfi umm árit handa Fie synu, nema ea giørdi Skrif þar umm? Þar fyrir, so sem þat er eigi ásetningur minn, at giøra nockra Ummbreitingu á Utigaungu Fiarins, helldur láta hana halldast, eptir gomlum og vidteknum Vana; þá hefi og einkis þar umm fleira at geta; Enn vil einasta fela þeim Fied á hendur til nákvæmusin Medhøndlunar, eptir þeim Hætti, sem skynsamir godir Bændur brwka þar i Landinu.

Enn hefda eg ordit þess var, at þad Uppdrifna Fie kynni ei at þola wtigaungunu, skylda eg eigi leingi hafa vylad fyrir mier, at koma þeim Vana á i Islandi, sem adrar Þioodir brwka med Fie sitt; Enn med þvi þess giørist eingin þorf, vilda eg helldur giora mier æru af, at koma á þvi sama Skicki, (nefnilega wtigaunginum) i ødrum Londum (ef þat væri møguligt), enn at ráda þar fra. Nw er þar mikils at giæta vid Heyskamtinum, þegar magurt Fie á at gioraſt feitt: Enn þo má medur svo tilsiá, at Fied sie vel fært, þegar Brund-Tydin tekur til; þvy þá er þat lyflegra, og lembist fliotara, en þegar þat er magurt: Lombinn verda og so vænni,

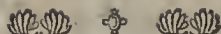
værnri, þvi þat er nattúrlegt, at Næring Fosturſins i Modur Lyſi lagiſt eptir aſigkomulagi Moodurinnar Krapta: So þegar Mooderin er aum og mögur, þa verdur Fosturſins Næring nærſta lytil; hvar af þad verdur ſiukt og Turda lytid. Þar fyrir verda menn og at varaſt, at lata Fied horaſt nidur, edur miſſa Sumar-holldinn; helldur gefa þvi vel alltfram̃ at Jvol, og ſpara eigi handa þvi Heyit, hvar af Menn (auk adur-ſagdrar Nytjemi) hafa og þat Gagn, at Fied getur ſydan þolat betur Vetrar Hardindi og wtigang; og verdur eigi uppgefit ſo fliott, ſem þegar þat ſkal, magnrt og dadlauſt, ſtanda a Beit, og krapſa Snioinn. Enn hvad aþrærir þau Uppdrifnu Hrwta i Jslandi, ſem þar eru fæddir, þa kunna þeir allteins vel at ganga wti, eins og Ærnar og Lombinn. Enn med þvi Uppdrifning'n er meſt unndir þeim komin, vil eg radleggia Mønnum, at høndla naqvæm'igar vid þa; og jafnvel þo Madur laiti þa ganga wti med Fienu, þa ſamt at gefa þeim optar Hey, bædi a Roottunni, og þegar Hardvidri eru; helldſt þeim, ſem eru af annarri, þridiu og eptirfylgiandi Generationum. Heyinn, ſem uppa þat er koſtad, kann madur eigi at ſegia, at illa ſie varit; ſierdeilis af þvy, at þat verdur eigi mikit, þegar menn ſæta alltyd Tækifæri, at lata þa ganga fyrir ſier wt aunm Hagann.

§. 3.

Um Lambanna Medferd.

Med Lombinn fara menn allt eins og Sidur er til a Jslandi, þegar menn lata eigi Ærnar lembaſt fyrri enn ſo, at Saudburdurinn verdi ſydarſt i Majio, og fyrſt i Junio; Þa Madur getur verit miklu ohulltari fyrir Kullda og Froſti. Vid Lombinn i þeirri fyrſtu Generation er eigi ſo miøg vandgiørt; þvi þau eru miklu Ullar-

 meiri,

meiri, þa þau fædast, enn Lømbinn af þeim ødrum Generationum, sem fædast, þvi nær nakinn, og geta þess vegna eingvann Kullda þolat, edur hardt Vedur; Þar fyrir, ef uppæsielli Kulldi og Votvidri, (sem audvelldliga getur sked); þa verdur at lata Lombinu, sem eru af annari og eptirfylgiandi Generationum, fyrstu dagana inn i Hws, edur Steck; þangad til þau verda lodnari: Sydan geta þau gengit wti, og þolat bædi Skin og Skwr.

Þa Daga, sem Lombinn eru inni, verdur at hleypa amnum inn til þeirra, so at þau geti sogit þær. Enn komisi kulldi ad Lambi nockru og verdur þvi meint vid, sem þar af ma rada, at þat horast, verdur oburdigt, og tekur til at eyngia sig saman; Þa er best, at Smala madurinn swpi a hrain Lysi, og spyti þvi hægt med einum Fiodurstaf inni þarfa gauginn a Lambinu, an þess, at giøra þvy nockurn Skada; Þekia þat sydan med Skinnum, edur Heyi, þaungad til þvi verdur heitt. Sydan fer þat strax at lisua vid aptur, þegar Lysit opnast, og Lysit hefur smamsaman runnit umm Parmana. Hin Onnur Medferd a Lombunum a Islandi, er øllum alkunnig. Þau uppdrifnu Lømb mega særast fra umm sønn Tyd, og hin ønnur, og siga skal þeim hvert Qvølld, medan þau gaunga undir. Enn a Haustin verdur at taka þau ad, og gefa þeim Hey, þat fyrsta ar, allann Veturinn. Enn þegar þau eru vetur-gomul, breyta menn vid þau, eins og annat Fie. Medan þau standa inni, er vøn at vaxa undir Boognum, a þeim einslags Ull, sem kallast Lodie; hver ed þo losnar a þeim aptur i Februario og Martio, og stundum fyrri. Þessa Ull er betst at klippa af þeim, þo eigi so nærri Skinnunu, sem adra Ull, sem klippt er a Sumurinu: Enn verdi menn þess varir, at Ullin losni sialfkrafa, medan Lombinn eru inni umm Vetrar tymann, þa er eins gott, at taka hana af med Hendi sinni. Þa liggur hwn so laus i Lockum utan a þeirri nyu Ullu, at menn geta plockat hana af, so Lambinn verdi eigi meint vid. Þat sem eg hefi adur sagt umm Hrwtana, sem inni eru

gesit

gefit; Undir þvi sama vil Eg og hafa Lombinn skilit: nefnliga: at Hwsit, sem þau eru i, mai eigi vera miög þlett, so Vindurian nai þar alltyd ad; So at þau sykist eigi af ofmiklum Hita; Hvad sydan kemur framm vid þau, þegar þau eiga at gainga wti.

§. 4.

Umm Hagann.

Þvi getur einginn neitad, at Island hafi þær bestu Haga gaungur. Ofkandi væri, at i ødrum Løndum fyndust þvylykar. I einu Ordi at segia: Island mai kallast eitt Skæfferi-Land. Þo eru sumstadar þau Plaitz þar, sem opienaulig eru til Hagbeitar: Medal hverra eg nefni fyrst Siaivar Sydnna, hvar idugliga upprekur af Sionum Þaung, Marhaulm, og þvylykt annat, sem eptirliggur i Fiørunni, þegar wtflædir, i hvad Fied sykist, vegna Sallt-Smekkiarins: breytandi soleidis wt af þeim Reglum, sem Nauttwran hefur þvy eins og ødrum Dyrum fyrirsettar, nefnilega ad utvelia alleina þad fodur sem er þvy heilnæmt, og ai best vid þess Nauttwru, enn hræra ecki vid hinum auvøxtum, sem Nauttwrunnar Herra hefur ætlad odrum Dyrum til Vidurhallds. Þad er ei sydur ai Islandi, enn i ødrum Londum augliost af Reynslunni, at allt þad sem vex i Sionum, er Fienu ohollt. Þess verda menn einnig varir, at Fied sem er, vid Siaivar Sydnna ai Islandi, er miklu Høfudveikara, helldur enn upp til Sveita; Þvy er ysrit lykligt, at Slymit, sem er utan ai Siaivar-auvøxtum þessum; Somuleidis Vessinn, bædi i Legg þeirra og Blødum, sie Nauttwru Fiairins nærsta skadvænn. At Eg nu ecki tali umm hversu ohollar Fienu eru þær smaiu Pøddur, sem Sivo-Ormarnir giøota utan ai sagda auvøxtu, hvad ed giørir Fienu illt i Inniflunum, og hier er of-

laungt at wtskyra. Sømuleidis er myrgresit Fienu oheilnæmt, þvi þad er of stort og spillir Ullunni, sem Raun hefur Vitni ummborit, og aldur er sagt: Ja! og hvad verra er, at soddan Hagagøunga spillir siaalfum Sandnum, þvi Myrar Vatnit dregur optast daun af Maalminum, sem þar er i Jørduuni, hvad et siest af Jarnlaunni, sem ofan a Vatninu flytur. Ad auki þessa, er so vel Vatnid, sem Grasit, fullt med smaa Poddur og Orma; Hvad þegar Fied etur, verdur þvy illt innvortis: Eda hverju opt verda menn þess ei varir, at Ormar eru i Fiarins Lungum Lifur og þornum? hverjer þo eingvanveginn kuuna þangad at komast, nema so sie at Fied annat hvert eti þau i sig, edur drecki. Hier a moti er þienanligast, at Fienu sie halldit a þurrlendi, so sem i Fiøllum, og uppi a Heidum: þvi þar stendur eigi Vatnid vid; so og er þar sysselld Vindgola, sem burtseykir þvy, sem Poddur og Illyrmi eftir sig lata. Sokum þess, er og einnin Grasit þar betra, sem mest hiaalpar til Fiarins Heilbrygdi og Ullar giæda. Ja, þat syniſt, so sem þat Nauttwran siaalf hafi ætlad Fienu þurrlendit, hvad þvi er og so hollara. Enn vid Kyr og Hesta a Myrgresit miklu betur. At Ullar giædi Fiarins fari nw eptir Haga Gaungunni, er gott at skilia: Giæti menn þess, at Ullin vex af þeim feitu Vessum, sem eru i Holldi Fiarins; og at þeir sømu, so vel i Fienu, sem øllum ødrum Dyrum, lykiast bædi Foodrinu, og Lykamans Skapnadi, so mikit sem Bloodit og Vatns Ædarnar ahrærir, þar ed Vessarnir og Bloodit merkianliga ummbreytist eptir olykum Foodur Giædum.

Þat er alkunnigt, at ein osidvanalig Fæda hefur, so at segia, bannvænar Verkanir, jafnvel þott hwn i siaalfri sier sie eckert riettkallat Eitur: Og kemur þat so til, at vaninn hefur eigi, þegar fra Upphafi, giørt hana þienanliga fyrir þat Dyr, sem af henni a at nærast.

§. 5.

§. 5.

Umm Fiaurins Foodur.

Eingin þorf er at finna ad Heyinu í Íslandi, sie Fienu (sem ædur er unningetid) alleina gefit þat gott, hreint og omyglat. Vel veit Eg, at menn almenniliga a Sudurlandinu, leggia ad liettu at gefa Fienu, jafnvel þat hit versta, er þeir til hafa, segiandi, at soddan skadi eckert, og vil eg þar uxm ei vid þau kyfa, enn einasta geta þeß, at þvi uppdrifna Fie verdur at gefast gott og hreint Foodur. Hvad ødru vidvykur, þau muu Reynslan syna sierhverium einum, hver eg hafi eigi hier i riett at mæla.

At Skæfferienn kunni at fau Frammgaung i Íslandi vegna Vedurauttu Fars, Hagbeitar og Landslags, er eingvann vegin at efa: Menn kynnu med mørgu mooti, at foodra Fienad sinn umm Vetrar tymann, væri annars Almwginn megnugur at koma þvylyku i Verk: því, af hinum svørtu Høfrum, og Mwsa Baunum vex soddann einn Haulmur, sem Fienu er ysrid þienanligur; hver Eg er viß umm, at vex a Íslandi, og jafnvel nordast wt undir siaulfu Heims skautinu. Ad sønnu kynnu menn at fau wtlendsku Heyfræi a Íslandi, enn luckadist, eins og annarstadar i Nordurаulfuuni: Refniliga, at soddan Gras særi aurliga mynkandi og sprytti eigi af siaulfu sier, og loksins, ad þriggia edur Fiegra aura Fresti, kiæmi þar eckert upp.

Þar i moot þykir mier raadligra, at Foolk sai Slæu-Lønd sin med Íslendsku Heyfræi, sem Reynslan synir, at miklu er gagnligra: Annars geta Menn med mørgu mooti bætt Slæn Løndin, og grædt upp Grasid; sem eigi er allytid undir þvi komit, at madur skeri nidur Jørdina, þar sem vott og myrlendt er; til at veita Vatninu af; hvert ed burtetur og kiælir Gras Rootina;

 samt

samt veldur þvi, at Grasit sprettur ecki, fyrri enn Jördin nytur syns nauttwrliga Þurks og Warma.

§. 6.

Um Fiaur-Hwsinn.

Af þvi sem aadur er innfært umm Lombinn og Hrwtana, þegar þeim er gefit inni umm Vetrar tymann, siest augliosliga, þat þau Hws egi soleidis at byggiast, at Fied hafi alltyd gott og heilnæmt Andrwm; og Hita Suddinn, sem upp af þvy stygur, naai at riwka wt; af hverjum Fiaur-Hwsinn annars verda full.

Fiaur-Hwsinn i Nordurlandi hefi eg ad sönnu eigi Sialfur sied; enn eptir þvi, sem goodir Menn hafa mier af þeim sagt, falla þau mier vel i Gied; og ræd eg sier hverjum, sem Skefferiet brwkar i Landinu, at hafa þann sama Byggingar maata aa Fiaur-Hwsum synum. Ad undanteknum Vindaugunum, eiga Fiaur-Hwsinn at vera vel þiett til þaks og Veggia; so hverki fiwki inn aa Fied, nie rigni; þvi annars blotna þau, og kemur Bryngu Skoof, aa Fied; verdur sydan inntekit af Kullda þegar þvi er halldit aa Beit. Fiaur-Husinn aa Sudur Landinu eru aldeilis oþienanlig: bædi sökum þess, at þau eru oflytil, og illa þakinn: þvi Hwsit aa at vera so Rwmgott, at Ullin trodist eigi af Fienu, og þvi verdi hreinu halldit; aa hverju tveggiu mest magtinn liggur. Þau krynglottu Fjaurbyrgi, i Arnes og Raungaarvalla Syslum, sem eg hefi heyrt umm talat, eru ad þvi Leiti vlastandi, sem þau umm Vetrar tymann, þegar Naudsyn krefur, verda brwkud wti i Haganum, einasta til at hleypa inni þau Fienu, þegar Hrydvidri falla styndiliga uppaa. Þau eru þo eingiun riettkollud Fiaur-Hws; hver soleidis eiga at byggiast, at þeim verdi, ad minnsta Kosti, deilt i tvent; so at þegar Fienu er gefit, þaa rydjest

jest eigi modit ofan a Golfit, og setjist i Ullina, hveriu eigi verdur þadan i burtu nad, utan med stærstu erfidis munum, sierdeills ef Ullin er good, so sem af annarri og eptirfylgiandi Generationum, því þar af verdur hun otætlig. Vid slyku verda best Skordur reistar a Islandi, ef bygdur er Gardi i midju Hwsinu, Enda a millum, eptir því sem Sidur er til, fyrir Nordan. I þann sama gefur Smala madurin Heyit, og stendur so Fied beggia megin, hvad omoguligt er i þeim krynglotiu Fiar-byrgium. Ad vysu hefi eg sagt þat, at Fiar-Hwsin a Islandi egi þar allstadar at byggiast eptir Sid-venin Nordlendskra, hver ed þo kynnu i einn og annann mata, at byggiast betur. Enn hvad stodar at forirskrifa þetta, þar so margar Hindranir standa i Vegi: Þar flytst varla so mikill Vidur til Landsens, at stalfum Bæar Husunum verdi halldit uppi, hvar a þa Foolkit at taka Fiar-Hwsa vidinn? Vegna þess, at Bændurnar skorter Vidu, geta þeir eigi bygt upp Svefn-Hws sin, at þeir sieu obraktir i Rwminu, þegar Hret-vidri eru, miklu sydur stadit Straum af synu uppdrifna Fie, þar ed þeim goodu Islands Kaupmonnum, (sem eigi hafa latid Skefferiet, helldur enn adrar nyar Innriettingar hlut-laust) mun soddan ei til Rifsa renna.

§. 7.

Umm Gelld-Fie.

Gelld-Fiar Ull er alltyd sw hin besta: þess vegna er soddan Fiöldi af því vid hin uppdrifnu Skefferienu. Menn plaga almenniliga at gellda Hrwtana, sem eru i Fyrstu og Annari Generation, verdi þeim eigi med odrumooti wtkomit vid einhvern, sem bæta villdi med þeim Fie sitt Par þvert a moti, mega menn eigi gellda þa Hrwta, sem eru i þridiu Generation; helldur eiga þeir at brwkast til at dryfa Fied upp med; og allra sydst þa, sem

eru hærra Kynferdis; helldur eru þeir ætladir til hins sama Lombinn, er best at gelda, þegar þau eru þriggia Vikna, og sæta menn þar til þeirri Tyd, þegar Twngl er i Skerdingu. Sie nw leingur undandregit, at gellda þau, er hætt vid, at þeim verdi meira mein ad, þvi þa setur Bloodit sig allt ofmikit ad Nyrunum. J Svya Ryki hafa menn wtreiknat, at Ullin af Tou uppdrifnum gelldum Saudum jafnest vid Ullina af Fimtain Hrwtum, og af Sex, vid Fimtain Ær-Reisi. Hvert þetta verdur eins a Islandi, gefur Tydin at vita.

Capituli hin Fioordi.

§. 1.

Natturligar Orsakir, hvar fyrir Ullin er slæm a Islendsku Fie.

Þat formerkium Vier eigi alleinasta a eiginn Lyksmum Vorum; helldur og einnig høfum vier a ødrum Skepnum til þess þwsund Dæmi, at ofhastarlig Ummskipti Hita og Kullda eru ysrit oheilnæm; Enn sierdeilis verda menn þess varir a Fienu, sem so er Hørnndsart, at þat finnur hvad nauqvæmast til allra Vedrabrygda, sem sierdeilis eru Hiti og Kulldi, Fiwk og Frost, Regn og Vindar: og þar fyrir, eptir þvi sem Fied finnur nw meira edur minna til þessa, þa merkia menn adskilianligar oþægar Verkanir þess hins sama. Einasta vil eg þess geta hier, hveria Spillingu þat orsaki Ullunni, og þat so mikit, sem Togenu vidvyktur: Þat er øllum lioft, at svo leingi sem Fied er i Ullu, nytur þat syns natturliga Hita, og menn sia skinbarliga hversu sialf Natturan

lagar

lagar sig eptir þeim olyku ursins Tydum, i þvy at verma Fied: Þvi umm Vetrar tymann, þegar kalldast er, þa er Ullin leingst a Fienu, hvers Vegna hun og skylir þvi þa betur, enn þegar hun er bædi stutt og þunn. Þar þvert i mooti, þegar heitast er a Sumurinn, dettur Ullin sialfkrafa af þui, og vex sunur ny aptur, af hverri þat, ad Haustnottum, þegar koolna tekur, hefur nægiligt Skiool. Vier kunnum enn freumr at sia hier af, hvad Nattwran hefur latid sier ummhugat vera, at Fienu skylldi eigi heitara verda, helldur enn vid þat a, og sambydur Skapnadi þess Þar fyrir hlytur Ullin at falla sialfkrafa af Fienu umm Sumartymann, svo þegar hitna tekur Vedrit, þa verde innvortis Hitinn þvy eigi ofienanlegur, edur umm Megn.

Skylldu menn nu trwa, at Nattwran hefdi hagat þessu so til an viatugra Orsaka? þat sie fiærri! Nattwran er riettur Meistari i Verkum synum, og allann asetning sinn grundvallar hwn nærsta agiætliga, frammqvæmir einnin þann sama med þeim Hætti, sem verdur so sem nockurskonar Logmal fyrir oss; Þar fyrir, þegar vier yfirvegum, hvursu Nattwrunni er ummhugat at vardveita Fiarins innvortis Hita, eptir þeim Hætti, sem þvi er þienanligur, og vier erum einnin þess fullvissir, at slykt ei skedur an grundadra Orsaka; so verdum vier og annars vegar þess varir, at Fienu orsakast ærin Spilling, þegar adurfagdur Mati, i Tilliti til Fiarins Hita, geingur framm yfir Nattwrlig Takmwrk: Og þessu meiga menn nockuruveginn nærri geta, þegar Fied er svo hastarliga rænt Skylingu sinni, og ma sydan allsnakid þola bædi Skin og Skwr.

Þat getur ei heitid, at menn eptirfylgi Nattwrunnar Nidurradan og Ummhyggin, þegar þeir ryfa Ullina af Fienu, so sem a Islandi er Sidur til: Hvers vegna Sanda stepnurnar standa naktar eptir, og koma so allt i einu wr Hitanum i Kulldann. Þat ma hverjum Heilvita Manni augliost vera, at soddan sie Fienu yfrit

 ohollt,

ohollt, og orsaki næsta skadliga Umbreitingu i þess Holldi. Enn hvylyka Spillingu þetta orsaki Ullunni, er hægt at skilia, þegar Menn yfirvega med Sialfum sier, at Vessar þeir, og Vokvar, af hverinum Ullin sprettur, fordiarfast af adursagdri Umbreitingu. Þvy þat er nauttwrligt, at þegar Fied er ullarlaust, þa þreyngir Kulldinn sier mikluhardara inn i þess Lopt-og Svita-Holur, sem kallast Pori. Og med þvy, at vier hofum komist ad Raun um þat af Reynslunni, at kallt og suddasamt Lopt (sem optarst er a Sumurinn a Islandi) giorir Blood-Ædarnar i Holldi Skepnanna, bædi linar og ohienanligar til þess, at Vessarnir, sem i gegnum þær eiga at ganga, hafi sitt fullkomit Hlaup; so undirstondum vier einnin audvelldlega, at þeir synu Vessar ruglast med soddan mooti; Og þegar adursagdir Vessar stýflast i Holldinu; og þat uppboolgnar, þa orsakast slykt vissuliga af þvi, at þeir hafa eigi sitt regluliga Reasli, fordiarfast sydan, og ummbreyta synum nauttwrligu Eginligleikum, Ja! verda hardir og slymugir.

Þessir spilltu Vessar sækja eingvu ad sydur eptir wtrasd, hvad er skedur i gegnum fyrrgreindar Vessa holur, eda Poros, sem og einnin Ullar-Svordinn, i hverjum Nauttwran hefur tilsett nockra Vessa til Ullarinnar vaxtar og Vidurhallds: Og med þvy, þat er bædi nauttwrligt og af Reynslunni bevysat, at allir Hlutir i Ryki Nauttwrunnar, lyfiast þvy, af hverju þeir uppvaxa, so er þat einnin andsært, at sieu þeir Vessar spilltir, sem Ullin sprettur af, þa verdur hwn eins a sig komin; þar ed hwn lagast eptir þeirra asigkomulagi: þessveaua, þegar Vessarnir i Holldi Fiarins eru uw ordnir þyckver, þurrir og slymugir, þa getur Ullin ei sdruvysi ordet, helldur enn slæm og ohyd. Þessa get eg eigi, so sem þeirrar einustu Orsakar, hvar fyrir Ullin er slæm i Islandi, þvi eg veit vel; at so sem Eplit lykist Eikinni, so lykist einnin hit ullarslæma Islendska Fie Hrutunum: Søkum þessa batnar Ullin alldrei a þvy, so leingi sem þad a Kyn sitt at rekja til innlendra Hrwta; Helldur

minnist

minnist Eg einasta Orsakar þessarar, til at syna hvern Skada þat giordi hinni uppdrifnu Ullu, ef Fied væri rwit, eins og almenniliga stedur a Islandi: þvy þa væri sannarliga at ottast, at hun fordiarfadist og fylltist af Togi: þvi jafnvel þott þat sie Aetterni, at Ullin er slæm a þvi Islendska Fie, samt sem adur versnar hwn, sokum þess, at hwn er svo hyrdulausliga afrifin.

§. 2.

Adferdin at klippa Fied, og at skilia Ullina ad.

Af þvy sem skrifat er i nærst fyrirfarandi Hofudgrein (Paragrapho), sier Lesandinn vel, at Ullin, skuli hwn ecki skemmast, og verda olyk sialfri sier, þa hlytur hwn at takast af Fienu med odru Mooti. Þegar Ullin er afklippt (þat heitir vid Schæfferien at klippa Fie), þa hondlar Madur skynsamliga med Fie sitt: Menn eru þa og so vissir umm, at hverki Fied, nie Ullin, fordiarfist.

Strax a Sumurinn, þegar losna tekur a Fienu, eiga Menn at klippa Ullina af med Skiærunum, sem til þess eru giord; þo verda Menn i þessu at haga sier eptir Vedurattu farinu, so þeir, ef mœguligt er, klippi Fied i Goodvidrum, sem stedur a þann Hatt: At sa sem klippir Saudinn, situr riettum Beinum, bindur sydan Saudinn Baudi, og leggur a Bakit millum Foota sier; Sydan helldur hann Skiærunum i hægri Hendi, enn med þeirri vinstri helldur hann Hofdinu a Saudnum fostu vid syna vinstri Sydu, og byrjar at klippa allt nidan Kialkunum ofan a Bryngu, og so allt i Kryngum Halsinn. Þessa Ull leggur hann sier i Lagi, hver ed kallast hin fyrsta Hlutan, edur Hals Ull, og er

hwn

hwn sw allra besta: Þvy nærst klippist Ullin undir Boogunum, allur Qviduriun, og innan verd Lærinn; hverja Ull Menn leggia i annat Lag; og heitir þat su hin Fimta Hlutan, edur Qvid-Ull, sem er sw hin versta. Þa klippast Sydurnar, fra Boogunum, og þunn-vombian, aptur ad Lærum. Þessa leggia Menn sömuleidis i hid þridia Lag, sem heitir sw hiu Fiorda hlutan edur Sydu Ull, og er nockut betri enn Qvid-Ullin. Þvi nærst er klippt aptur umm Rofuna og utanverd Lærinu. Þa Ull leggia Menn i Fioorda Lag, og heitir su hin þridia Hlutan, edur Læra-Ull, sem er betri enn Sydu og Qvid-Ullin. Loksius klippist Hrygguriun; enn Ullin af hönum heiter sw hiu Önnur Hlutan, hver ed i Titliti til Giædanna geingur nærst Hals Ullunni, hana leggur madur einnin i sinn Stad.

Þegar soleidis er bwit at klippa Saudinn, er hönum sleppt, og halldit framm somu Adferd vid þa, sem eptir eru; So Madur leggur Hals Ullina af öllum Saudunum til samans; Sömuleidis Hryggiar Ullina, og svo frammvegis. Med þessu Moti er hægast at skilja Ullina, enn til þess, at hwn rugglist eigi, og orsaki Manni tvöfalldt Omak og Erfidi, þa geimist sierhver hlutur heunar, edur Partur, wt af fyrir sig. Med sögdum Hætti klippist Ullin, og adskilst i Fimm Parta, edur Hlnti. Skiærinn latta menn liggia svo þiett vid Skinnit, sem verdur: og skal striwka Ullina jafnt og sliett yfir þa nedri Skiæra Kinn, klippa sydan fra hægri til vinstri Sydu. Ullina af þvi uppdrifna Fie hliota Menn alltyd soleidis at adskilja, vegna þess, at þessara Fimm Parta er mikill Mismunur. Þvert a mooti þessu, nægir at skipta Ullunni af þvy groofa Fie i þria Stadi: svo Hals- og Hrygg-Ullin sie höfd i einu Lagi; Læra og Sydu Ullin i ödru, og Qvid-Ullin i Þridia: Þvy svoleidis er Ullar-Giædunum varit a þvi groofa Fie; A þessu Fie verdur Ullin verri, eptir þvi sem þat eldist meira; enn a uppdrifnu og fullgoodu Fie, er hwu ætyd hin sama, wr þvi þat er halfs annars ars gamallt. Med þvy nw at Ullin

verstnar

vestnar a grooſu Fie vid Alldurinn, ſo adſkilja Menn hana vid Slefferien alleinaſta i þria Parta, þo Nockrir eigi nema i Tvo; nefnilega: Hals- og Hrygg-Ull i einu, og Læra-Sydu- og Qvid-Ullina i Annann. Sömuleidis plaga Menn vid þau hin uppdrifnu Schefferi, at klippa fyrſt fra midium Qvidnum alla Hlidina uppa Hrygg, og ſydan alla hina adra, fra midium Qvidnum, og upp ad Hryggnum, hvar þeir aftur hætta: og helldur ſier þa öll Ullin ſaman af Saudnum i tvennu Lagi. Sydan er henni ſkipt i ſyna Fimm hluti. Þeſs vegna ſtendur þat ſierhverjum a Islandi frytt fyrir, at ſkilja Ullina, ſo ſem hann vill, þegar hann einaſta deilir hana i Fimm Stadi. Vandhæfi er a, at klippa þat Islendſka Fie, med Lambs þwnganum, þvi ſtrax ſem ſu grooſa Ullin tekur at loſna, þa hleypur hwn ſaman i ein Bind. il, ſo Skiærinn gaunga eigi i gegnum hana, verdur og eigi afilippt, fyrr enn hwn loſnar ſialf, þa er Ærnar hafa oborit, Enn ma ſtrax gioraſt þegar þær hafa borid. Þar þvert i mot, flooknar Ullin alldrei a þvi uppdrifna Fie, þo hwn loſni: Helldur er hwn alltyd ſvo greid, at hwn verdur klipt. Hieraf kemur þat, at þær Islendſku Ær verda eigi klipptar, medan þær eru Lambfullar; enn Gelld-Fied aptur a moot, jafnvel fyrri enn Ullin loſnar.

Sa ſem klippir, ma vel taka ſier Vara fyrir, at ſæra Fied med Skiærunum: Þeſs vegna verdur hann at greida Ullina fyrir ſier, med vinſtri Hendinni, og i hvert ſinn, ſem hann rekur Skiærinn i Ullina, ſkiptir hann þeirri ſömu med Skiæra Kinninni, og helldur henni dalytid upp a vid, ſvo Skinnin ſie ohætt: Enn kunni ſvo til at bera, at Saudurinn fae litla Skeinu, þa ſkal ſtrax bera þar a Toolk, Lyſi, edur oſalltat Smiör, blandat med Vidar Öſku, hvar af þat grær ſtrax: þvi med þeſſu mooti kemur Madur i Veginn fyrir þat, at Myit ſetje ſig eigi a Sarit, af hvers Biti Fied ſidrar, og fær lokſins Hrwdur og Klauda a Holldit. Þeſſi Adferd, ſem i öllum ödrum Löndum brwkaſt, er nærſta ſkynſamlig. Þegar Fied er ſoleidis klippt, verdur þat eigi

eigi aldeilis nakit; eins og þai þat er rwit: Þvi hier verdur nokkut af Ullunni eptir, sem so er þiett, at hwn getur skylt Fienu fyrir Kullda og odru uppaifallandi Vedurlagi, samt ollu þvi, sem of-hastarlig Umm'skipti Hita og Kullda, leida eptir sig.

Jeg get og eingva vissa Tyd aiqvardat til at klippa Fied; einasta skal þat ike umm Sumartymann, alltyd umm sama Leiti; þvy annars dettur Ullin sialfkrafa af þvy, og verdur eins bert eptir, og hwn hefdi verit rwin af med hondunumi.

Af þvi, at skilja Ullina soleidis i sundur hafa Baendurnir einin þai Nytsemi, at þeir geta sydan, eptir eginn Vilja, med miklu minni Fyrir-hofn, tekit hana til þess, sem þeir ætla sier wr henni at vinna. Hier ad auki, sie, hwn flutt til Fabriqvanna i fyrrskrifudum finnn Portum, þai þarf Fabriqve Meistarinn, eigi at hafa so mikit omak fyrir, nie spilla Tydinni til at skilja hana, so sem ef væri hwn oll i Samhræringi: og mai Seliandinn rietti-liga vænta sier Betalings, eptir þvi sem hverr Partur er goodur ti: : Enn at vilja uppaileggia Monnunm vid Skessertinn, at skilja Ullina eptir þvy sem sidvana legt er vid Fabriqven, er til eingrar Nytsemdar; þvy soddan trubladi sanliga Almwgan, og yrdi alldrei giort so at Fabriqve-Meistaranum lykadi.

§. 3.

Umm Ullar Þvottinn.

Bædi at þvo, og adskilja Ullina, er audvelldast, þegar hun er þvegin ai Fienu, fyrri enn þat er klippt; Og þetta er Orsokin, hvar fyrir Menn þvo Fied adur, og klippa þat sydan, einum edur tveimur dogum eptir Þvott-inn. J Spania og Englandi er Ullin alldrey þvegin ai Fienu,

Fienu; eigi helldur i Svya Ryki, at þvi uppdrifna, sem komit er til fullkomuna Giæda; vegna þess, at Ullin at þvi er yfrit þiett, og verdur eigi vel þurkud, sie hun alvætt. Af þessu kann at orsakast adskiljanligur Bagi at Fiærins Sydu: Eg ræd ei helldur nockrum at Islandi til þess; Þvi þegar Þvotturinn ætti at ske, eru Ærnar med Lombum; og mat þar hverki þvo þær i heitu nie kolldu Vatni, hvar af Lombinn kunna annathvert at hafa Skada, ellegar Ærnar bæri fyrir Mal; so Þvotturinn yrdi þeim þar fyrir ohollur, þegar svo astædist. Hier ad auk er þat Varwdar verdt, vegna þess ostodiga Vedurattufars, sem er i Islandi.

Sokum þessa meiga Menn hverki þar, nie annarstadar þvo hid uppdrifna Fie, vegna adursagdra Orsaka: Þvi er best i Islandi, at þvo Ullina, þegar buit er at klippa.

Og med þvy sa Islendski Ullar þvottur, er sydur enn eigi Adfinningar verdur: So er best, at brwka þann, sem almenniliga vidgeingst i Landinu, og siet hverr Skynsamur Boondi veit at innrietta sier til Notsemdar. Eg minnist um aptur at þat, hvers eg hefi adur getid, nefniliga, at Ullunni af Fienu, i þeim hawa Generationum er hættara vid, at hallda i sier Skarni, helldur enn annari Ull, sem ecki geingur wr i Þvottinum, fyrir utan stærstu Erfidis muni; Enn berie Madur Ullina, adur enn hun er þvegin, þa geingur Þvotturinn liettara af. Þar fyrir skulu Menn breida Ullina wt, i heitt og gott Soolskin, a Brekan, edur þess hattar annat, þangad til Skarnit i Ullunni, er af Soolar hitanum hardt ordit: Sydan lata menn Ullina uppa Grind nockra, sem er i Logun, eins og Stygi; Þo med þeim mismun, at i millum Rimanna, sem gioraft af miooum Vydirtagnum, sie eigi meira enn Fyngurs breidd. Þvi næst er Grindin logd uppa tvo Stoola, edur Heyhrip; svo Ullin hangi eigi nidur at Jordina, at hverjum hun skal berjast med flotu Trie-Kefli; þangad til

til hit þurra Skarn molnar og hrynur wr henni. Þessu helldur Madur au framm þaungad til, at hwn er nockurnvegin hrein: Enn aumedan verdur at snwa henni au alla vegu. Ad þessu giordu þvoist hwn i þvagi og Vatni: og so menn megi gaunga wr Skugga umm þat, at Ullin sie taurhrein, so skipta þeir sem optast Vatni au henni, og þvo Jlautid vel innan i hvert Sinn. Þar sem rennandi Lækir eru, þarf ecki nema at setia Jlautid i Vatnid, og festa þat vel; Þvi þau þvæst Ullin hrein i Straumnum. Komist madur nw eigi til, at giora sier soddan Grind, til at berja Ullina au; þau er eins gott, at taka Bordskyfu, og bora þar au smaugøt, hvert wt af ødru, og hafa þumlungs bil au millum hvers; igegnum þessi Gøt hrynur Skarnit wr Ullunni, þegar hwn er barin.

Capituli Fimti.

§. 1.

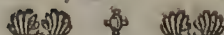
Umm almenniliga Fiaurins Siwkdooma.

Þau Luckn hefur Island, at Fied er þar eigi so sootnæmt, sem i ødrumLøndum; samt sem audur, hefur þat Islendska Fie (sem øllum er angliost) adskilianliga Qvilla, hvad ed orfakast, so vel þar, sem annarstadar,

bædi

bædi af ofiodugleika Loptsins, og ohollu Foodri. Þvi, jafnvel þott Loptid sie þar hreinnra, helldur enn i ødrum Stødum, so getur þat þo orsakat Fienu eina og adra Syki; Sierdeilis þegar Hyrdulcysit er a adra Sydu, þoy þar hiaslvar þoy jafnvel ecki hid heilnæmasta Lopt. Jeg hef ad undanfornu i Livos leidt, hverju of hastarlig Ummskipti Hita og Kullda sa til vegar komit, somuleidis, hversu mikit illt, at Fiarins Forkoolnan (Forkiølelse) orsaki i Lungum þess. Enn hier vil eg gefa sierhverium oreyndum Lesanda Skrifs þessa, litla Undervysan, hvernig Fiarins Siwkdomum er varit, og hvar þeir hafa sinn Upprunna, og er þess þar fyrir at giæta, at flest allir Fiarins Qvillar hafa syn Upptok i þeirri þicku Mor-Himnu, sem samteingir þarmana. I gegnum Himnu þessa gånga Blood- og Miolkur-Ædarnar, sem hafa syna Wessa frå Þormunum, so sem nockurskonar Uppsprettur og dreifast sydan umm allann Kroppinn: Og med þvi, at Wessarnir, sem koma frå Þormunum i adurfagdar Ædar, lykiast þvi, af hveriu þeir draga sig saman, svo er audvitad, at þegar Fied etur eitthvad, sem eigi at vid Nattwru þess, og þat sama, þegar þat melltist med Fienu, ummbreytist til Wessa, hverjer at renna i gegnum Ædarnar, mega þeir fyrst hafa sinn Farveg umm þær litlu Ædar, sem eru i Mor-Himnunni, adur enn þeir geta komist i hinar stærri Blood- og Miolkur-Ædar.

Þetta gefur oss frekari Hugleidingu umm þat, at Veikleikar þeir, sem hafa upptøk syn i adur sogdum stad, orsakist af einni og annari Fiarins ohollri Fædu. Auk þessa, hlyt Eg at geta þess, at miog hardt Frost inn-

tekur smaa Parina Fiaurins, hvar af þeir drágast saman, og þrymlarnir, sem i þeim eru, pressast svo miøg, at Vessarnir gaunga wt af þeim; Ja, siaulfir Parmarnir (so mikit sem vidvykur Nauttwrligri Raas Saurend-anna) særast wr Lagi; Hvaraf stundum orsakast laung-varandi Bwkhlaup, sem opt og osiauldan dregur Fied iil dauda.

So sem þat er nw nauttwrligt, at þegar Parmarnir faa nockurn Skada; Þaa geta þeir eigi giort þat Gagn, sem Nauttwran hefur þaa tilætlad: Og med þvy Vessarnir hafa syna fyrstu wtraas i þeim; Svo fylgir þat naud-synliga aa eptir, at Vessar þeir, sem renna fraa þorm-unum til hinna litlu Blood- og Miolkur-Æda, sem eru i Parma himnunni, hafa eigi sitt nauttwrligt Edli, helldur eru vissuliga spilltir og fordiarfadir. Þat mega menn og vita, at Ædarnar i þarma Himnunni (af hvørjum sumar verda stenar, enn sumar eigi), geta audvelldliga tilstoppast; Þegar Vessarnir sem eiga at renna umm þær, eru fordiarfader og slymuger, svo þeir faa ei Rwmt, til at kommast i gegnum þær smærri, helldur stemmast i vissum Stødum. Eptir aadursagda Teppu, edur hindran, i Raas Vessanna, fylgir nockurskonar Hiti og Boolga, af þessu Kiemur einslags Gier i Vessana, svo at nockrar af smaa Ædunum bresta i sundur, og i nock-urum stendur Bloodit kyrrt. Þetta er Orsokin, hvar fyrir Himnann sem ummgirdir Innistin bædi spillist, og verdur blaa i sumkum Stenadi: Þvi at hwn, i Tilliti til Ædanna, aa miøg skylldt vid þaa Himnu, sem Parm-ana samteingir.

Hvad

Hvad kann þá annat hier af at fylgia enn Daudinn, þegar sá Stadur er spilltur og fordiarfadur, hvadan Bloodit, og allir Vessar, hverju Nafni sem heita, wtsliovta, lyka sem af annari Uppsprettu. Mættwrunnar Verkanir eru marghættadar; so vier kunnum eigi at segia þat Forkiølelse (Forkoolnan) inntaki alleinasta Lwngun og Parmana; helldur og so stundum allann Kroppinn undir eins. Sierhver Skepna er svo skopud, at frá øllum hennar Stærrl Ædum liggia yfrit margar Smærri wti Hørundit; af hverjum nockrar þiena til þess, at damparnir gaingi wt num þær; og nockrar til þess, at bædi Loptid og Vessarnir fái komist inni Kroppinn og Ædarnar. Dampanna wtrás giørir þat Gagn, at fyrir hana wtdryfast wr Holldinu allir oþarfir og oheilnæmir Vessar: Enn þetta ætti ofleingi i, skylldu þeir alleina hafa fyna wtrás, þegar Skepnan lætur sitt náttwrligt Vatn og Saurindi frá sier. Og þessvegna gánga þelr hvert Augnablik, allstadar wt umm Kroppinn gegnum. Svita holurnar; jafnvel þott þad formerkist ecki. Skylldu nw dampar þessir hindrast, þá fylgdi þar fyrst á eptir, at þeir Farvegir, i gegnum hverja þeir hafa sinn gáng, styfludust upp, og Vessarnir hlytu þess vegna, at teppast inni i Holldinu: Sydan boolgnadi holldit vissuliga upp; og Bloodit, annadhvert drisi Vessana offierkliga wt; elligar þat hætti og so at hlaupa umunkryng i Lykamanum, hvar af kynnu adskilianlegir Siwkdomar at orsakast. Sier hver einn, sem veit, hvernin Lykami Dyranna er, samsettur, þeim hinum sama er eigi helldur oliooft, hvernin, og med hverju mooti ein og onnur Syki orsakast, þegar so vel þær hinar smáu sem stooru Bloods-

 Mioolkur.

Mioolkur, og Vatns-Edar uppsiyflast. Hier umm vil eg ad so stoddu, eigi marg-ordur vera: Enn einasta, i stuttu Mali, geta þess, at þegar Forkiolelse innekur so hölldit, at Damparnir fai ei wtkomist, mega Menn vera vissir umm, at Fied annathvert deyr strax, edur og dregst upp med einhverri Syki, sem orsakast þar af, at sagdir Dampar nai eigi sinni wtraas. Af þessu er audsært, hvad miklu sterkur Kulldi fær til vegar komit.

Somuleidis er og sterkur Hiti Fienu yfrit ohollur: Enn soddann Hiti, sem giora kann Fienu nockurn Skada, er eigi i Islandi, nema, ef Menn villdu segja, at med þvy Fied venjest umm Vetrar tymann, og mest allt árid, vid Kulldann; Þai geti þat eigi þolat Sumar-Hitann, sem stundum sie ovenjuliga sterkur þar i Landinu, og hier af fai þat adskiljanliga Syki, sem orsakist af Ummbreytingu þeirri, sem Menn megi nærri geta, at verdi i Bloodi þess og Vessum: Eg neita eigi, at sai hefdi einnin mikit til Mals syns; enn voga þo eigi fyrir vyst at segja, at soddann falli Fienu til, ai Islandi: Þvy ef Hitinn skylldi orsaka nockurri Skepnu einhvern Siwkdom; þai hlyti hann annat-hvert at yfir-gnæfa innvortis Hita þeirrar somu; ellegar hann mætti ad ovenjulegre Skindingu uppaifalla. Og med þvi, at soddan kemur eigi til Maala umm Sumar-Hitann i Islandi, so veit Eg eigi helldur, at hann geti giort Fienu nockurn Skada. Vyst er þat satt, at þegar miøg heitt Soolskin er, og Fied getur eigi nockurstadar komist i Forsælu; þai fær þat Hofud-Verk: Velldur þat þvy, at Heili Fiarins er svo veikur, at hann þolir omøguliga miøg sterkann

Soolar

Soolar Hita. Enn hvert sem eg segi, at þetta sie Orsökin til þeirrar algeingu Fiarins Höfud-sottar á Islandi, edur kenni ödru umm, og láti þad heita Ettarnis Qvilla; Þá er daglig Reynsla þar i hinn besti Doomari, og vilie adrir, asamt mier, eiga undir hennar Riettdæmi, þá verdur þetta urslurdurinn: at greind Fiarins Hofud-Syki orsakast þar eigi af Soolar hitanum, helldur miklu framar af oheilnæmu Vatni, Hraeslaga, Kullda, og ohollu Foodri. Enn framar er þess at giæta, at medal allra þeirra Dyra, sem Menn handleika og heima ala, þá er Fienu sott-hættast, nærst Hestunum. Fied hefur yfrid vessa sama og þwngfæra Nattwru: þat er at skilja, Sina Taugarnar i þvi, eru bædi linar, og lyka groofar.

Einn Nattwru spekingur kann nærst at geta, hverjer Siwkdoomar soddan Skapnadi giarnast fylgia og Reynslan giörir þat fyrir Almwgans Augum deginum lioosara. I stuttu maali at segia: Skapnadur þessi er sierdeilis undirvorpinn Siwkdomum þeim, sem falla helldst uppá, þegar Vessarnir eru sem mestir i Holldinu, og nái ei sinni wtrás med neinu mooti. At Fied, eptir synum Vexti, sie Vessameira enn adrar Skepnur, bevysast, Medal annars, af þvy, at ekkert Dyr lætur so opt Vatn sitt, sem Saudurinn: Þvi, ad Svitanum undanteknum, er þetta Hid nærsta Medal, sem Nattwran hefur tilsett at dryfa Vessana wt wr Holldinu.

Þat kennir Reinslan hversu Fied dampar aukasliga ut; Og er soddan enn nw ein Bevysing til þess, at Fied

 sie,

ſic, eptir ſynu Leiti og Edli, veſſaſamara, helldur enn adrar Skepnur.

Þegar Menn nu hugleida, hverſu andvelldliga Veſſ-arnir kunna at teppaſt i Holldinu; ſo er einnig gott at ſkilja, hvar ſyrir Fied a ſoddan Vanda til Vatns Syki, og annarra Qvilla, ſem þvi vallda, at Vatns Blødrur og Sullar draga ſig ſaman, bædi i Heilanum, Bana-Krynglunni, millum Skinns og Hørunds, i Lwngunum, Lifrinni, og Þørmunum. Þat er eigi aſetningur minn, at undirvyſa Leſandanum i þeim Hlutum, ſem kynnu leggia hinn fyrſta Grund til Fiarins Lækningar; þvy eg veit fyrir framm, at ſoddan ſtodar ecke i Islandi, þar ed færſtir af Landſins Innbyggendum geta koſtat uppa þa ſomu: Einaſta tek eg mier þa Diorſwng til, at leida Leſandanum, med færſtu Ordum, fyrir Sivonir, Orſakirnar til Fiarins Siwkdooma; ſo hann þar af ſia megi, hverſu naudſynligt, og aldeilis omiſſandi þat ſie, at Hyrda ſkynſamliga umm Fie ſitt; Þvy þat er mikln ohultari Lækning vid ſierhverri Syki þeſs, helldur enn at taka þa fyrſt til Læknis Medalauna, þegar Siwkdoomurinn hefur fengit yfirhønd.

§. 2.

Sierlegir Fiarins Siwkdoomar, og Lækning þeirra.

Af adurſøgdu er audſært, hver at ſie hin helldſta Orſøk til Fiarins Siwkdoma, og at þeir inntaki ſyrri þa ſmau:

smæu Lykamans Parta, helldur enn þa stooru: Enn eg vil þess þar hia geta, at einn og hinn sami Sinkdomur getur med mørgu mooti orsakast. Eckert er tydara Edli Nattwrunnar, enn at finna marghattadar, verkandi Orsakir til eins Hlutar. Þa madur nw veit, hverinn Siwkdoomarnir inntaka fyrst þa hina smæu Parta, vegna ædur ummgetinnar Teppu i Nattwrligri Vessanna Rææs; So og hversu þat er bægt, at greina sierdeilts Orsøk til eins, eda annars, uppæfallandi Siwkdooms; Þa ræd eg Lesandanum (ef hann annars vill nockut med Læknigum leitast til vid Fie sitt), at hann þa gialldi Varhuga vid, so skiott, sem hann merkir at Saudurinn tekur at sykiast, (þvi þat er vænlanligt at Siwkdomurinn læknist med hægara mooti, þegar Medølinn eru brwkud uppa ferskann Foot) og reyni til med þeim Hlutum, er kunna at wtþressa Dampana, og orka þess, at Vessarnir hafi, bædi lidnga Rææs unnm þa smæu Lykamans Parta; sem og at Ovidurinn, æsamt þornunnum, hreinsist. Enn þat er torvelldt fyrir mig, at vysa Islendskum Veg til þessa fyrirsetta Takmarks; bædi vegna þess, at yfrit fa Læknis Medøl verda þar i Landinu til bwinn; sem og Ørdugleikans, at wtvega þau annarstadar frꜳ: Þessvegna verda Menn, at hiælpa sier vid þat, sem fæst kann i Landinu, og reyna til, at gefa Fienu inn, þegar þad sykist, Qvølld og Morgna, eitt, til tveggia Looda, af steittum Brennisteini; med eins miklumuldu Sallti, og hallda þessu sama framm nockra Daga, þar til Madur formerkir, at Saudnum tekur til at batna, enn æ medan hlytur hann at standa inni. Menn kunna og at merkia þat, at Sallt er mikit gott at gefa

 Fienu

Fienu inn, so þat svitai: Hers vegna þeir vid Skefferys-inn nyta sier þat margvysliga; bædi til at vidurhallda Fiarins Heilbrygdi, og lækna uppaifallandi Siwkdooma. Til þessa brwkast Salltit med morgu Mooti: So sem, at lata Fied inn i Hwsunum, sleikja eitthvad þat, sem Selltubragd er ad. Fyrir Islendska væri þat offstoor Kostnadur, at kaupa mikit Sallt handa Fie synu; hvers Vegna betur sier, at bwa sier til eitt Trog, edur Tre-Stock, heilann til beggia Enda, og lata þar i Þvag og þaing-ssku: setja hann sydan i Fiarhwsit, so Fied geti sleikt þetta, þegar bwit er, at hysa þat a Qvelldinn. Þetta Deig hlytur at gioraft vel hardt; og mai ei setia þad fyrir Fi:d, a medan þat er eigi gagnþurrt ordit: Einnin er þat Varnadar verdt, at lata ad þvi komast Snioo, eda Regnvatn; so þat blotni eigi upp aptur. Med Frammtydinni vennr Fied sig sialft til, at sleikja þetta, þegar þat einasta finnur af þvi Hlaudlyktina.

Þess hattar Sallt er Fienu eigi einasta heilnæmt, i Tilliti til þess Heilbrygdar; Helldur giorir þat og all-mikit til Ullargiædauna, þvi þai geingur Saudfitan wt i Hairsvordinn, svo hann er alltyd miwkur og þvalur. Vid allslags Ullu er þat merkjandi, at sw hin slama hefur eingva Feiti, helldur Vatn og Vessa til vartar i Hairsverdinum: edur, jafnvel þott þar fie nockud af þessari Feiti, þai er hwn þo annat hvert grof og slymug, ellegar meiri hluti hennar er Vatn.

Nw, med þvi, at allt þat sem Salltkendt er, hleypper Fitunni (sem adur er sagt) wt i Ullina, og þat er af

Reyn-

Reynslunni auglioost, at hafi Fied Salltsineckinu, þarer hann þienanligur, bædi til Ullarinnar Vaxtar og Vidurhalids. Sokum þess, ræd Eg Monnum til, at brwka þetta, so sem eitt gott og audfengit Medal. Hvad Fiarins Siwkdooma frammvegis aþrærir; Þa er giørandi Greinarmunur millum Læknanligra og olæknanligra Siwkdoma, sem hier munu teljast:

1.) Brœda Soott er þad, þegar Fied oværum, og jafnvel, þa þad er hvad lysiegast, dettur daudt nidur i Haganum. Ørsok til Syki þessarar, er vissuliga sw, at Fied etur eitt hvad bauvænligt; Annars vita menn og, at Fied (eingvu sydur enn adrar Skepnur) fær svo kallad Slag med soddan Grimd, at þat deyr allt i einu.

2.) Nidurfalls Soott. Til þess eru Dæmi deginum liosari, at Siwkdoomur þessi, so vel a Fie, sem Monnum, er ekkert annat, helldur enn Kreppa og samandrattur Afloedvanna. Þat mætti synast Oþarst, at uppgøtva allar Orsakir til þessa Siwkdooms. Vid Kraunkdæmi þessu er Geit-Fienu miklu hættara, enn Saudum.

3.) Vatns Soott. Hwn er med Tvennu Mooti: Sw eina er þad, þegar Holldit dregur til syn Vatnid fra Inniflunum: Og hin Onnur, þegar hver Limur og Lidur er fullur med Vatn.

Vid Schæfferien i ødrum Løndum, geta menn at Stundum, læknat Siwkdoom þenna; sie þat byriat

 undir

undir eins, og þeir verda hans varir. Þo geta Menn ei sagt, at þad sie nockur Lækning: Þvi þegar Vätns Þrymlarnir hafa einu Sinni feingit Skada, þa er eigi so andvelldt, at koma þeim i samt Lag aptur. Sagdur Siwkdoomur hefur optast nær þa Adferd, at Høfudit boolgnar upp; og undir Kiaulkunum, i milli Skinns og Hørunds, draga sig saman Vatns Blodrur, og ad sydursu þrwtna Hupparnir upp, af Vatninu, sem wt vill briootast. Þad besta Medal, til at koma i Veg, so vel fyrir þessa, sem adra Fiairins Syki (er orsakast af ofmiklum Vessum hverjer ed briootast wt, hyngad og þaingad, umm Kroppinn) er, at setja Kiera i Holldit, uppu hvern Vessarnir geti sialfkrafa wtrunnit; so þeir ei anuarstadar aileiti. Þar fyrir plaga Menn at stynga Gat i gegnum Skinnit a Halsinum, og hnyta þar i mioovum Taigar hamka, simm edur sex þumlwnga laungum. Þessi Bydirtaig giørir hit sama Gagn, sem Baunir, þegar þær eru settar ofan i Manns Holld: Þo verda Menn at hafa Omak fyrir, at skipta umm Taigarnar, fioorum sinnum a Ari, til at hallda Særinu sþopnu: þvi skyldi þat grooa saman, þa er Saudnum eingin Lifs Von; Og verdi menn þess varir, at þat sie a nockrum Saud saman-grooit, þa hlytur þad ain dvalar at opnast.

4.) Høfud-Soott med olæknanligum Fiairins Siwkdoomum, sem miøg algeing er a Islandi. Hun orsakast af þeirri Vatns Blodru, sem dregur sig saman i Heilanum; og veldur þvi, at Fied fær soddan Høfudverk, sem dregur Saudinn til dauda.

Enn

Enn hverſu baugt vill eigi veita, at lækna þeſſa Sykr, þar ed hwn leggſt i Ættir? Eg veit eckert Medal vid henni, þegar hwn hefur feingit yfirhønd: Po verdur beſt komit i Veg fyrir hanna, ef menn brwka fyrgreinda Hainka, ſvo at Veſſarnir ſafniſt eigi i Heilann: Og til þeſs at Leſandinn komiſt ad þvi betri Raun umm þat, hverju Medal þetta geti til Veggar komit a Islandi, þar er honum betſt, at reyna til, a einum, edur tveimur, wtigaungu Saudum; og brwka ſydan ſomu Adferd vid hina Adra. Medal þeirra Siwkdooma, ſem læknadir verda, er:

1.) Lwngna Soottin. A henni verdur Bati raadinn; Po med þvy mooti, at Medolin ſieu brwkud, adur enn Lwngun ſpillaſt, edur og uppboolgna, af Vatns Blødrunum, ſem ad þeim ſetjaſt. Orſøk til Siwkdooms þeſſa, er aunathvert Kulldi, oheilnæmt Vatn, haſtarlig Ummſkipti Hita og Kullda, ohollt Foodur, edur og ſmaa Ormar þeir, ſem leita til Lwngnanna. Margir Saudir fædaſt og ſo med Kraunkleika þeſſum; og þa er hann allt eins olæknandi, ſo ſem þa fullordit Fie er i honum yfirkomit.

2.) Lifrar Soott, og ſo kollut Gallſott. Henni er roſkit Fie framar undirkaſtat, enn hit wnga. Sw eina kemur af Sullum þeim, ſem feſtaſt vid Lifrina; og ſw Onnur, er i Gallſins Ofur Fylli og Utraas innifalin.

Enn Orſakirnar hier til, eru marghaattadar: þvy Menn hafa komiſt ad Raun umm þat, at Lifrin og Gallit i Saudnum, ſpilliſt ſo vel af ofmikilli Feiti, ſem Megurd, ſo vel af megnu Heyi, ſem miøg ſlæmu Foodri.

Menn

Menn vita almenniliga, hvylyk Sameining er i millum Lifrarinnar og Gallsins, og hvad mikit Gagn þessir Tveir olyku Partar Lykamans, giøra Bloodinu; med þvi, þat rennur allt i gegnum Lifrina, og tekur a mooti þeim Vøkva, sem Gallit fra sier veitir. Sie nw þar fyrir Gallit siwkt, og hafi, annathvert oflytinn edur ofmikinn Vøkva i sier; so hlytur þad at vera sterhverri Skepnu nærsta skadsamligt, þar ed Bloodit, med soddann mooti, hefur ecki sitt rietta Edli: Og hversu opt verda Menn þess eigi varir, þegar Fied deyr af Brauda Sootk, at þat er Gallit i þvi, annathvert ofstoort, edur oflytid, og ad mestu Leiti toomt? Þat vissasta Merki til þess, at Gallit, edur Lifrin, i Sandnum, sie spillt, er Andremman. Nockrir gefa Fienu inn vid tiedum Siwkdoomi, þess egin Miolk, og verdur stundum ad goodu Gagni. Adrir taka Hvanna Root og Hoof blødku sem veri myrum, eins mikit af hverri: sioda hana i Vatni, og gefa þetta sydan Fienu inn bædi vid Lifrar og Lwngna Sootk. Enn þo hefur Edikit mikku sterkari Verkan, til at lækna þessar Soottir; sie þat sodit, og gefit Sandnum þar af, hier umm ein mørk. Þess er at giæta, at i Fienu, sem halldit er af þessum Siwkdomi, er Lifrin full med smaa Orma, og medan þeir verda eigi wtdrifnir, so er eingra Boota von: Og med þvy, at allur swrr Dryckur drepur best adur sagda Orma, þa giøri eg mier i Lund, at Islendsk Syra, (sie hwn vel swr), muni vera hiertil eins good og Edik þvi þat er reyndur Hlutur, at heitt Edik burtdryfur optliga, eigi alleinasta þa Orma, sem eru i Lifrinni, helldur og so annarstadar i Fiarins Inniflum.

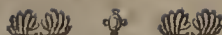
3.) Bwk-

3.) Bækhlaup. Eg hefi ad undanførnu getid þeirra Orsaka, sem vallda kunna þessu Krankdæmi. Enn vid þvi er eigi verdt at leita annara Medala, enn at forda vel Fienu Kulda; og lata svo Nattúrunna vera sialfráda: Þvi orsakist þetta eigi af annari ban-vænni Sott, þa batnar þat sialfkrafa. Þetta er þat Medal, sem sialf Nattúran hefur tilreidt til hreinsunar sier, og at hindra soddan, er riett at stofna Fienu i Daudann. Sama er og at segia umm Bloodsoottina, vid hverri Menn plaga ogiarnan at gefa Fienu inn, þvi þat hefur sialldnar ordit ad Boot, enn Bana.

4.) Klaadi, sem er einn nærnur Siwkdoomur. Hann leider ad vysu sialldan Daudan eptir sig, þo er hann yfrid skadligur: Þvi til þess eru dæmin Deginum liooſari, at vegna hanns, spillist bædi Ullin og bettur af Fienu. Þegar Menn verda hauns varir a nockrum Sand, er best at taka þann sama fra Fienu, so fleira fai ei Klaadann, gefa hønum so, tvisvar, edur þrisvar, hvern Dag, einn Spoon af steittum Brennisteini, og smyria sydan Skinnit a hønum med Lysi, bløndudu vid mulinn Brennistein. Enn so leingi, sem þetta yfirstendur, a Saudurinn at vera iheitu Hwsi, og koma svo aptur til Fiarins, þegar hønum er batnat.

§. 3.

At skrifa fleira umm Fiarins Siwkdooma i Islandi, þykir mier eingin Þørf vera, þvi fyrst hefur Island þa Lucku, at Fienu er eigi þar so sottþætt, sem i ødrum Lønd-

Løndum: Þvi nærst er þar eigi at fa nockur Læknis Medol; Og i Þridja Lagi, getur Foolk eigi keypt þau, søkum Fatæktar. Vid Fiarins Siwkdoomum er siaulf Nattwran hinn besti Læknir, og skynsamlig Fiarins Medhøndlan þat kroptugasta Læknis Medal. Hier ad auki, er Pecking sw, sem tilheyrir einu Schæfferie, eigi innisalin i þvi, at lækna Fied; helldur at høndla riettiliga vid þat; Og til þess hins sama, er þetta litla Verk lagdt, so sem nockurs konar Grundvollur.

Ad Endingu, fel Eg þetta mitt Erfidi goodfwsum Lesendum, med þeirri Minni Hiartans Osk; at sa hinn Alvalldi goodi GUd leggi Blessan syna, med æskiligustu Farsæld, yfir Island, og þess Innbyggendur: Hann hinn sami virdist og so at endurbæta þeirra Eymda hag! At Islandi vel vegni, skal mier sannarliga ætyd vera ein Hiartans Gledi. So leingi uter verdur Lyfs Stunda audit, skal Eg af skylausu Peli, Æru bera fyrir þessum ypparliga Lands Lyd, Kunnandi hønum audmiwkar þackir, fyrir mier audsynda Vild og Vina hoot, þa Stund, er Eg med Eptirlæti, naut hanns Nawista; Og þetta skal eg kosta Kapps umm, at Roofesta i Hiarta minna Eptirkomenda. Geti nw þetta mitt litla Verk gesit þess Lesendum nockrar Roksemdir um Hreinlyndi mitt; tek eg mier þa Diorfung til, at fela mig, asamt minni liettvægri Þienustu, goodfwsri Sannsyni hinna somu.

